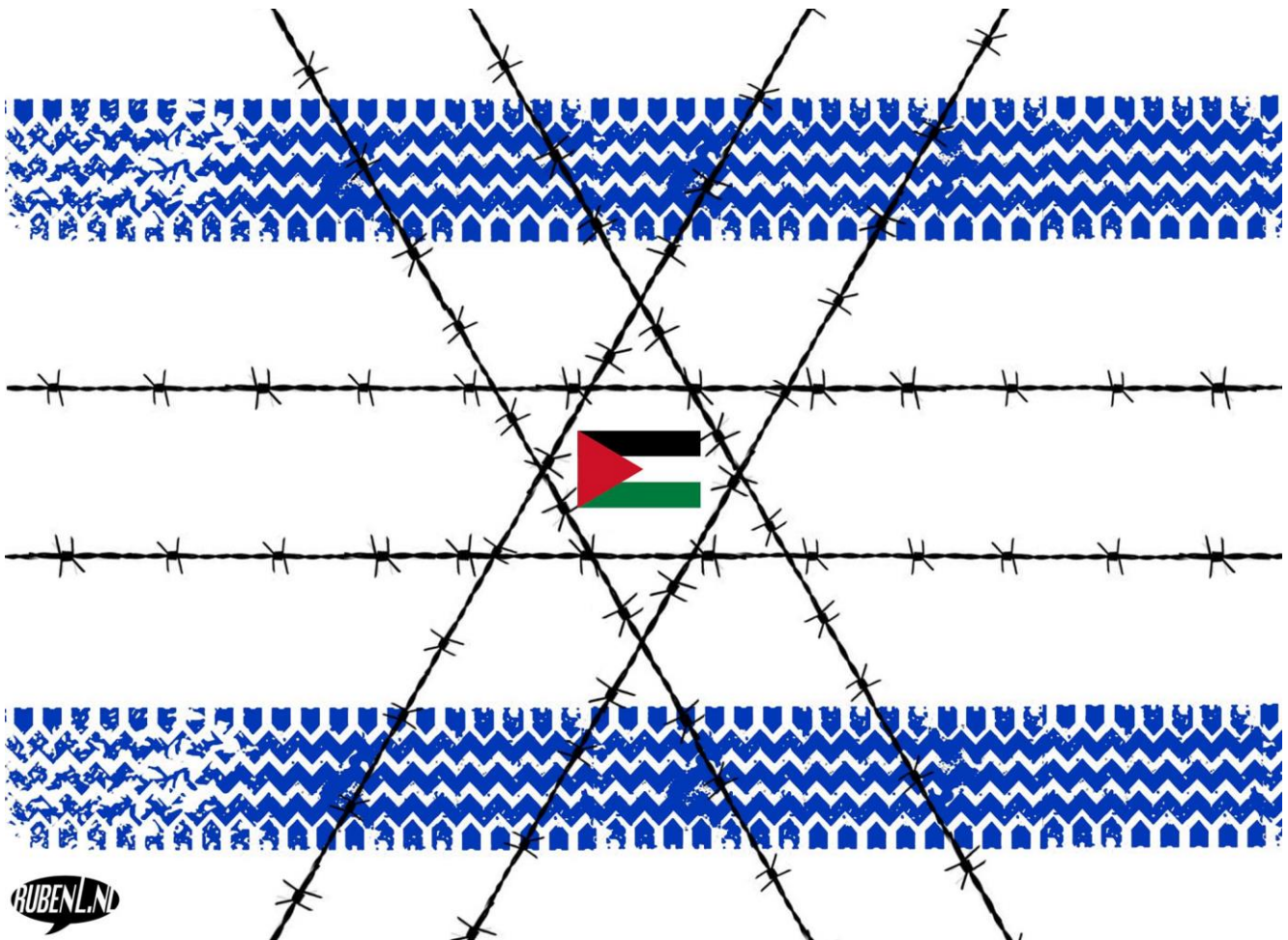

Representatie van het Jodendom

Israël, Jodendom & Conflict: 1949 - 2014

Whitley Hagens | 386430 | whitley@hagens.eu

Erasmus School of History, Culture and Communication | Rotterdam

Master Media Studies | Media & Journalistiek 2014- 2015 | Master thesis

Begeleider: Dr. P.C. Ruigrok

Tweede lezer: Dr. S.F. van der Land

Juni 2015

Representatie van het Jodendom

Israël, Jodendom & Conflict: 1949 - 2014

Abstract

Het Jodendom is een veelbesproken religie die vanaf de Tweede Wereldoorlog op veel manieren een rol heeft gespeeld in de mondiale en Nederlandse geschiedenis. Daarnaast speelde deze religie een belangrijke rol bij de stichting van de staat Israël en het conflict dat daaruit volgde met de Arabische landen om Israël heen en met name Palestina. De manier waarop burgers tegen het Jodendom aankijken wordt voor een groot deel bepaald door de berichtgeving in de media (Ruigrok, Van Atteveldt, Takens, 2012a), waardoor juiste berichtgeving essentieel is. Dit onderzoek richt zich op de ontwikkeling van de representatie van het Jodendom in *De Telegraaf*, met als onderzoeksvraag: *In hoeverre is de framing van het Jodendom in De Telegraaf veranderd in de periode van 1949 tot en met 2014?* Aan de hand van een automatische en handmatige inhoudsanalyse is onderzocht welke nieuwswaarden ten grondslag liggen aan de berichtgeving van het Jodendom, hoe het slachtoffer-frame en het dader-frame zich hebben ontwikkeld en de mate van objectiviteit van *De Telegraaf* door middel van hun brongebruik.

Het Jodendom blijft anno 2015 nieuwswaardig, mede door het conflict wat gaande is tussen Israël en Palestina. Conflict-nieuws voert hier de boventoon. Het slachtoffer-frame wat is ontstaan na de Tweede Wereldoorlog en zeer veel aanwezig was neemt af en Joden komen steeds frequenter als dader in het nieuws. Van een omwenteling komt het echter niet, maar de houding tegenover Israël is veranderd en een steeds kritischer blik ontstaat. Toch blijft er een bias van de journalisten tegenover het conflict in Israël. Palestijnse aanslagen worden geframed als terrorisme, waar Israëliësch geweld als legitiem wordt gezien. Daarnaast komen Israëliëse bronnen ruim drie keer vaker aan het woord in *De Telegraaf* dan Palestijnse bronnen en gemiddeld wordt er maar 1,54 bronnen per artikel genoemd. Van hoor en wederhoor lijkt in het conflict-nieuws geen sprake. De rol van de media is weliswaar veranderd van slechts informatief naar een kritische blik als waakhond, maar schieten tekort in hun objectiviteit.

KEYWORDS: *Jodendom, Conflict, Israël, Palestina, Framing, Nieuwswaarden, Brongebruik, De Telegraaf, Journalistiek, Rol van de media*

Inhoudsopgave

Voorwoord	1
1. Inleiding	2
Relevantie.....	3
Leeswijzer	4
2. Theoretische onderbouwing	5
2.1 Rol van de media.....	5
2.2 Nieuwsselectie.....	8
2.3 Framing	13
2.4 Brongebruik.....	17
3. Methode.....	19
3.1 Dataverzameling.....	19
3.2 Methoden van onderzoek	20
3.3 Automatische inhoudsanalyse	20
3.4 Handmatige inhoudsanalyse.....	22
4. Resultaten	25
4.1 Jodendom & conflict in het nieuws.....	25
4.1.1 De verzuiling (1949 – 1967)	25
4.1.2 De aanloop naar de Eerste Intifada (1968 – 1987).....	26
4.1.3 De Eerste Intifada (1988 – 1994)	26
4.1.4 De Tweede Intifada (1999 – 2010)	27
4.1.5 De nieuwe geweldsspiraal (2011 – 2014)	27
4.2 Nieuwswaarden	28
4.2.1 Nieuwswaarden in beeld	28
4.2.2 Associaties.....	32
4.3 Framing	35
4.4 Brongebruik.....	42
4.4.1 Bronverdeling per land.....	47
4.5 Veranderende rol media	49
8. Conclusie & Discussie	51
Referenties.....	57
Bijlage A: Precision & Recall	62

Bijlage B: Cohen's Kappa.....	67
Bijlage C: Codeboek	69

Voorwoord

Na het afronden van mijn HBO opleiding en het opdoen van werkervaring, vond ik dat universitaire scholing en een masterdiploma nog ontbraken. Ik vind het belangrijk om mezelf altijd te blijven ontwikkelen en ik ben van mening dat je nooit uitgeleerd bent. Ik ben dan ook erg blij dat ik twee jaar geleden deze keuze heb gemaakt. De Master Media & Journalistiek was naast een fulltime baan een uitdaging, maar ik heb de Master met veel plezier gevolgd. Voor u ligt het eindresultaat van het afstudeeronderzoek waar ik met veel plezier aan gewerkt heb, met een onderwerp wat ik zelf heb aangedragen en waar ik mijzelf heel graag in wilde verdiepen vanwege mijn Joodse achtergrond. Door het eindeloze enthousiasme en de altijd snelle feedback van mijn begeleidster Nel Ruigrok heb ik zelfs in de periodes dat het lastig was, door kunnen pakken en ben ik gemotiveerd gebleven om er een mooi onderzoek van te maken en daar ben ik haar zeer dankbaar voor. Daarnaast wil ik graag mijn familie, vrienden en vriendinnen bedanken voor de steun tijdens de gehele Master en vooral tijdens het afstudeerproces. Het is fijn om in je omgeving mensen te hebben die je helpen en ondersteunen om deze Master succesvol te kunnen afronden.

Whitley Hagens

Rotterdam, juni 2015

1. Inleiding

Het Jodendom is een veelbesproken religie die vanaf de Tweede Wereldoorlog op veel manieren een rol heeft gespeeld in de mondiale en Nederlandse geschiedenis. Zo wordt de religie sterk geassocieerd met het antisemitisme tijdens de Tweede Wereldoorlog. De vele Joodse oorlogsslachtoffers zijn een blijvende herinnering voor de Nederlandse bevolking, mede door evenementen zoals de jaarlijkse Nationale Dodenherdenking. Daarnaast speelde deze religie een belangrijke rol bij de stichting van de staat Israël en het conflict dat daaruit volgde met de Arabische landen om Israël heen. In de loop van de jaren concentreerde het conflict zich tussen Israël en Palestina, dat anno 2015 nog steeds gaande is.

De manier waarop burgers tegen het Jodendom aankijken wordt voor een groot deel bepaald door de berichtgeving in de media (Ruigrok, Van Atteveldt, Takens, 2012a). Veel burgers komen zelf niet of nauwelijks in contact met deze religie en zijn voor hun beeldvorming afhankelijk van mediaberichtgeving. In de recente geschiedenis van het Jodendom en Israël is deze rol van de media in Nederland interessant om te onderzoeken, juist omdat de media zelf ook tijdens de verzuiling ingedeeld waren rond verschillende religies. De beschikbaarheid van de berichtgeving uit *De Telegraaf* vanaf 1949 maakt dit nu mogelijk.

Gezien de geschiedenis is het interessant om te kijken in hoeverre het Jodendom in de berichtgeving van een medium wordt genoemd en welke gebeurtenissen hieraan ten grondslag liggen. In andere woorden, welke nieuwswaarden liggen ten grondslag aan de berichtgeving over het Jodendom en zijn hierin veranderingen waarneembaar over tijd? In hoeverre is het conflict tussen Israël en Palestina een rol gaan spelen in de berichtgeving of zijn het vooral religieuze aspecten die maken dat het Jodendom in het nieuws komt? Daarnaast is het de vraag hoe er over het Jodendom wordt geschreven en welke frames hiervoor worden gebruikt. Was het voor en na de ontzuiling anders? Met de Tweede Wereldoorlog in het achterhoofd en het conflict tussen Israël en Palestina, is het interessant om te kijken in hoeverre Joden als slachtoffers of als daders worden weergegeven in de berichtgeving. Daarnaast is het de vraag in hoeverre journalisten objectief zijn in de berichtgeving omtrent het conflict in Israël. Het brongebruik van journalisten speelt hierin een grote rol in het kader van hoor- en wederhoor. In dit onderzoek wordt naar deze aspecten gekeken aan de hand van de volgende onderzoeksvraag:

In hoeverre is de framing van het Jodendom in De Telegraaf veranderd in de periode van 1949 tot en met 2014?

Relevantie

In de sociale wetenschap is veel onderzoek gedaan naar framing en vooral ook framing van conflicten zoals die in Israël (Ruigrok et al., 2012a). De onderzoeksvraag is wetenschappelijk relevant omdat een studie naar de mogelijke veranderingen in de frames van het Jodendom over een lange periode nog niet eerder voor de Nederlandse media is uitgevoerd. Door over tijd naar veranderingen binnen een medium te kijken, wordt duidelijk of de sociale, culturele en historische ontwikkelingen in een land zijn weerslag hebben op de journalistieke keuzes. Er zijn veel studies naar conflict framing en juist daarom wordt in dit onderzoek gekeken naar alle berichtgevingen en de gehele beeldvorming van het Jodendom en niet alleen naar de frames in berichtgeving rondom een specifiek conflict. Daarnaast wordt er specifiek gekeken naar de interactie tussen de nieuwswaarden en frames. Wellicht veranderen de frames als er andere nieuwswaarden gelden. Door de recente ontwikkelingen zouden de frames mogelijk veranderd kunnen zijn ten opzichte van vroeger. De dynamiek tussen de twee theorieën over tijd, kan meer licht werpen op de interactie tussen nieuwswaarden en frames.

Maatschappelijk gezien is de framing van het Jodendom een belangrijk onderwerp. Het geeft inzicht in de mate van beeldvorming rondom het Jodendom over tijd en de mate waarin dit veranderd is. We weten vanuit de cultivatietheorie (Gerbner, 1998) dat het frame wat het Jodendom krijgt, invloed heeft op de beeldvorming van het Jodendom. De media en dus journalisten hebben daarin een groot aandeel. Een voorbeeld is de Islam, waar blijkt dat de beeldvorming vanuit de media een zeer grote rol kan spelen bij de waardering van een religie bij het grote publiek (Shadid, 2005). Moslims ondervinden veel last van de negatieve connotatie van de Islam die gecreëerd wordt door de media. Journalisten hebben een grote bijdrage aan het creëren van een stereotype en zijn in zekere zin medeverantwoordelijk. Het is daarom belangrijk inzicht te krijgen in de framing van het Jodendom, zodat een vergelijkbare situatie gesignaleerd kan worden en zowel politici als burgers zich bewust worden van het feit dat media een rol spelen in hun beeldvorming. Daarbij is onderzoek naar framing van buitenlandse conflicten zoals in Israël en Palestina erg belangrijk, omdat niet alleen het publiek hun mening vormt met deze informatie, maar ook beleidsmakers op basis van die informatie de ernst van de situatie moeten inschatten en het ook voor hen vaak de enige vorm van informatieverstrekking zal zijn (Evans, 2010). Findahl (2001) heeft aangetoond dat een

dominant geworden beeld kan leiden tot herinterpretatie van historische gebeurtenissen, wat in het geval van het Jodendom bijvoorbeeld kan leiden tot een andere kijk op de Tweede Wereldoorlog. Ook wordt in dit onderzoek de objectiviteit van de Nederlandse journalistiek onder de loep genomen. Vanwege de persvrijheid, ontzuiling en vrijheid van meningsuiting, heeft Nederland potentie om een onafhankelijke en objectieve journalistieke sector te hebben. De vraag is of dit daadwerkelijk het geval is en of er wel een objectieve berichtgeving is betreffende een conflict zoals in Israël en Palestina.

Leeswijzer

De thesis begint met een theoretische onderbouwing in hoofdstuk twee, waar de rol van de media, nieuwsselectie, framing en brongebruik besproken zullen worden. In hoofdstuk drie worden vervolgens de methoden en methodologische keuzes toegelicht. De resultaten van het onderzoek volgen in hoofdstuk vier. Hoofdstuk vier wordt ingeleid met een beschrijving en overzicht van het conflict in Israël, om vervolgens verder te gaan met het bespreken van de analyses en resultaten. De conclusie en discussie zijn te vinden in het afsluitende hoofdstuk vijf.

2. Theoretische onderbouwing

De representatie van het Jodendom in de media hangt samen met diverse wetenschappelijke concepten. Wat voor rol spelen de media in onze maatschappij? Wanneer is het Jodendom nieuws en hoe worden Joden dan geframed door de media? Hoe wordt het conflict tussen Israël en Palestina geframed en speelt het brongebruik hierin een rol? Deze concepten zullen verder toegelicht worden in dit hoofdstuk.

2.1 Rol van de media

“Een correcte weergave van nieuwsfeiten is niet meer vanzelfsprekend” aldus Piet Hein Donner, oud-minister van Binnenlandse Zaken (Trouw, 2004). Een zorgelijke uitspraak over het functioneren van de media gezien de prominente rol die zij in de huidige maatschappij spelen. Vandaag de dag staat informatie centraal in onze samenleving. Volgens Webster (2014) leven we in een informatiemaatschappij, een e-maatschappij waarbij alles gedreven wordt door informatie. Castells (2004) spreekt van een netwerkmaatschappij in een informatietijdperk, waarbij informatie- en communicatietechnologieën de drijvende kracht zijn achter routines in het sociale leven. Beide gedachtegangen onderstrepen het belang van informatie.

De media vervullen in praktijk meerdere rollen in de maatschappij, zoals de informatiefunctie, de waakhondfunctie en de platformfunctie (Scholten, 1982; Deuze, 2005). Deuze (2005) voegt hier de entertainmentfunctie aan toe. Over de plaats van de media in de maatschappij zijn wetenschappelijk gezien nog veel verschillen. De theorievorming kan ingedeeld worden in twee scholen, het pluralistische consensusmodel en de kritische benadering (Norris, 2000). Volgens het pluralistische model is de democratie een zichzelf in evenwicht houdend systeem waar beslissingen tot stand komen op basis van overeenstemming tussen politieke groepen (Meindertsma, 2012). De media vormen hierin een vierde macht, die veel invloed uitoefenen op de vorming en uitvoering van politiek beleid. Volgens Norris (2000) zijn de media een platform waarop groepen en individuen vanuit alle lagen van de maatschappij hun mening kunnen uiten. Volgens deze theorie zijn de media de waakhonden van de maatschappij en een belangrijke schakel tussen de politiek en de bevolking. Binnen deze theorie heeft de politiek een beperkte macht, maar oefenen hun invloed uit op het discours via hun mediaoptreden en geven in samenwerking met journalisten

duiding aan gebeurtenissen (Meindertsma, 2012; Witte, 1991). De kritische benadering ziet de macht van de media en de publieke opinie als zeer beperkt. Volgens Witte (1991) ‘vormen in dit model de media slechts een instrument van de heersende politiek, om haar macht te legitimeren en ideeën op te leggen aan de bevolking’ (Meindertsma, 2012, p.11). Dit zou volgens Witte (1991) betekenen dat de media de inspraak van de bevolking bewust tegenhouden. Toch zijn er volgens Witte (1991) wel nuances aan te brengen binnen de marges van de kritische benadering en zien sommige aanhangers van de theorie wel mogelijkheden voor media om op te treden als waakhond. Beide theorieën hebben veel aanhangers, maar binnen de communicatiewetenschap is de kritische benadering dominant (Meindertsma, 2012; Witte, 1991). In het kader van het conflict tussen Israël en Palestina, zou dit betekenen dat de politieke ideeën erover in de media dominant zijn ten opzichte van de feitelijke weergave van het conflict gezien de media zelf niet als vierde macht worden gezien. De media zullen voornamelijk de informatierol vervullen en gezien de aangebrachte nuances in de kritische benadering wellicht ook de waakhondfunctie uitoefenen.

Er kan niet simpelweg vanuit worden gegaan dat de media een rol als waakhond vervullen. Toch is de opvatting dat men mediaboodschappen direct overneemt volgens de hedendaagse communicatietheorieën ook achterhaald (Bratic, 2006). In de communicatiewetenschap werd na de Tweede Wereldoorlog de invloed van media op het publiek groot geacht, mede door de grootse nazi propaganda. Uit modern onderzoek blijkt dat men vooral de informatie opneemt die past bij hun eigen ideeën (Witte, 1991). De wisselwerking tussen de media en nieuwsconsumenten is zeer sterk. Nieuwsconsumenten gebruiken de media als informatiebron voor nieuwe onderwerpen en de media selecteren op hun beurt de onderwerpen waarvan ze denken dat de nieuwsconsumenten ze belangrijk vinden (Shadid, 2005). Hoewel men de eigen informatie kiest uit de media, moet wel opgemerkt worden dat het nieuws nooit een spiegelbeeld vormt van de werkelijkheid (Luyendijk, 2010; Ross, 2003; Shoemaker & Reese, 1996; Wieten, 2002). De mediaberichtgeving wordt beïnvloed door de voorkeuren van de huidige nieuwscultuur, kranten en journalisten. Makers van het nieuws geven betekenis aan de realiteit door het selecteren van de meest nieuwswaardige verhalen en vervolgens ook met hun woordkeus (Luyendijk, 2010; Matheson, 2005). Journalisten willen hun verhalen altijd op een herkenbare en aantrekkelijke manier brengen voor een breed publiek en dus wordt de berichtgeving beïnvloed door de routines, de subjectieve werkwijze en de voorkeuren van journalisten (Entman, 2007; Luyendijk, 2010; McQuail, 2010; van Dalen, 2012; Wieten, 2002). Shoemaker en Reese (1996) bespreken in hun studie de vijf verschillende invloeden die een

rol spelen bij het produceren van nieuws en noemen dit model ‘Hierarchy of influences’. De eerste laag gaat over de journalist zoals de persoonlijke eigenschappen en diens houding. De tweede laag gaat over de routines waar de journalisten mee te maken hebben. De organisatie waar voor gewerkt wordt is de derde laag, omdat men vast zit aan de eisen en visie van de organisatie. De vierde laag is de invloed van buiten de media, zoals wet en regelgeving en de vijfde laag betreft de ideologie. Hierbij gaat het om de culturele normen en waarden die worden uitgedaagd of juist in stand worden gehouden.

Mass media content—both news and entertainment—is shaped, pounded, constrained, encouraged by a multitude of forces. Sometimes the reality presented by the media matches the world as you know it, and sometimes it is very different. Sometimes two media present similar versions of the same event, and sometimes the result is very different (Shoemaker & Reese, 1996, p.ix).

Dit citaat van Shoemaker en Reese onderschrijft dat er veel invloeden zijn, waar uiteindelijk de krantenartikelen uit voortvloeien. Deze invloeden komen tot uiting in bijvoorbeeld de nieuwsselectie, framing en het brongebruik. Naast het proces van nieuwsselectie dragen volgens Klapper (1960) de media bij aan het framen van perspectieven. Ze zijn daarin niet de enige actoren in dit proces. Kleinnijenhuis (2003) voegt hier aan toe dat er sprake is van een spiraalwerking tussen de politiek, media en het publiek, waarbij deze drie partijen het belang van perspectieven ofwel frames gezamenlijk versterken of afzwakken. Framing is een belangrijk fenomeen binnen de communicatiewetenschap en via die weg kunnen media veel invloed uitoefenen op bijvoorbeeld beeldvorming. Bij framen gaat het niet om het onderwerp van het bericht, oftewel de nieuwsselectie van de journalist, maar om hoe de journalist het nieuws weergeeft. Framing is belangrijk als het gaat om de beeldvorming van bijvoorbeeld religies, gezien mensen hun informatie over religie halen uit mediaboodschappen (Stout & Buddenbaum 2003, 2008). Dit gaat dan niet alleen over de religie inhoudelijk, maar ook over de culturele context waar het in geplaatst moet worden. Het concept framing zal in 2.3 verder worden toegelicht. Kleinnijenhuis (2003) stelt dat nieuwsconsumenten ondanks het niet klakkeloos overnemen van informatie, wel waarde hechten aan kritiek van een neutrale expert. Dit zou dus betekenen dat het brongebruik van een journalist van invloed is op het overnemen of aannemen van de boodschap. Deze theorie omtrent het brongebruik zal in 2.4 verder besproken worden.

De media waren tot eind jaren '60 verzuimd, wat religie toen een belangrijke factor maakte in de totstandkoming van de berichtgeving. De ontzuiling betekende minder invloed vanuit religieuze groepen en organisaties op de media en het steeds dominanter worden van het publiek. Na de ontzuiling lijkt het vanzelfsprekend dat elementen als de routines van nieuwsproductie of het instituut zelf belangrijker zijn geworden en een grote rol spelen bij de totstandkoming van het nieuws. Mogelijk zijn de perspectieven van de nieuwsmakers veranderd, wat andere frames tot stand kan brengen. De verschillende invloeden op de nieuwsproductie kunnen ook leiden tot een andere rol voor de media. Door de opkomst van sociale media en het hierdoor veranderende medialandschap wordt het publiek vaker en meer betrokken in het nieuws en mediaboodschappen. Dit doet vermoeden dat de media steeds meer neigen naar een waakhondfunctie en steeds minder slechts informatief van aard zijn. Dit heeft ook invloed op de nieuws omtrent het Jodendom, wat naar aanleiding van deze verandering ook op een andere, kritische manier in het nieuws kan komen.

H1: De rol van de media verandert van informatief naar een waakhondfunctie.

2.2 Nieuwsselectie

De media hebben invloed op onze beeldvorming. Dit komt allereerst tot uiting in de nieuwsselectie. Het publiek heeft vaak de media als enige bron en zullen hun mening dan ook daarop baseren (Ross, 2003). Dit geeft ook de urgentie aan van een goed en zo objectief mogelijk functionerende media.

Nieuws is geen kant en klaar gegeven, maar een continue proces. Journalisten kiezen de onderwerpen en beslissen welke relevant zijn voor het grote publiek. Zij baseren deze keuzes onder andere op de nieuwswaarde van het onderwerp (Shoemaker, Vos & Reese, 2009). Tijd speelt hierin een belangrijke rol. Volgens Wieten (2002) zijn nieuwsfeiten nieuwe feiten. Media zijn gebonden aan actualiteit, frequentie en deadlines, wat de selectie van gebeurtenissen bevordert (Wieten, 2002). Door deze routinematige selectie publiceren media meer nieuws van verwachte en voorspelbare gebeurtenissen dan onverwachte gebeurtenissen (Galtung & Ruge, 1965; Verdonschot & Engelhardt, 2013; Wieten, 2002). Volgens Galtung en Ruge (1965, zoals geciteerd in Ruigrok et al., 2012b, p.4) zijn er een aantal criteria die gelden voor nieuwswaardigheid:

- Conflict en negativiteit: conflict tussen actoren en slecht nieuws is nieuwswaardiger dan overeenstemming tussen actoren en goed nieuws.
- Onverwacht en niet-ambigu: onverwacht en helder nieuws, is eerder nieuws dan een complexe gebeurtenis die al op de agenda stond.
- Macht en personalisering: gebeurtenissen, vooral rond machtige landen en bekende, machtige personen worden eerder nieuws dan abstracte ontwikkelingen.
- Nabijheid: hoe herkenbaarder het nieuws door geografische- of culturele nabijheid, des te eerder de gebeurtenis nieuws wordt.

Continuïteit en compositie: wanneer een gebeurtenis eenmaal nieuws is, is de kans dat het nieuws blijft groter. Dit hangt ook sterk af van de rest van de agenda. Wanneer er al een aantal nieuwsberichten over een onderwerp worden gepubliceerd is de kans minder groot dat de gebeurtenis nieuws wordt. Gezien de studie van Galtung en Ruge (1965) enigszins verouderd is, zijn er kritieken en toevoegingen. Zo stellen Harcup en O'Neil (2001) en McGregor (2003) dat de nieuwswaarde van beelden niet onderschat mag worden. Een gebeurtenis met beeldmateriaal, zal eerder nieuws worden dan een gebeurtenis zonder beeldmateriaal. Ook zijn seks en schandaal belangrijke elementen geworden als nieuwswaarde. Dit komt omdat kranten tegenwoordig ook een steeds grotere entertainmentrol vervullen (Harcup & O'Neil, 2001). Deze entertainment business valt volgens Harcup en O'Neil (2001) los te zien van de reguliere nieuwsselectie, omdat er vaak andere normen gesteld worden aan entertainment nieuws. Dat de nieuwsselectie of de manier hoe nieuws gebracht wordt verandert, komt volgens Wieten (2002) door het sterk toegenomen tempo. Hierdoor is er minder ruimte voor analyse en reflectie en wordt de voorkeur gegeven aan quotes en korte statements. Dit zou volgens hem ook de reden zijn waarom krantenartikelen van vijftig jaar geleden als langdradig worden ervaren en journaaluitzendingen traag en overdreven plechtstatig ogen (Wieten, 2002).

De genoemde nieuwswaarden zijn als een instrument voor journalisten. Wanneer een gebeurtenis voldoet aan deze kenmerken zal de kans groter worden dat de media hierover zullen publiceren. In andere woorden, de gebeurtenis komt op de media agenda. Dit is een eerste vereiste wil er sprake zijn van beeldvorming rond een onderwerp, zoals religie. Dit heeft te maken met de zogenaamde agenda setting theorie. Deze theorie stelt dat media een

belangrijke invloed hebben op de onderwerpen die op de publieke agenda komen te staan. In de woorden van McCombs (1997):

Through their day-by-day selection and display of the news, the editors of our newspapers and the news directors of our television stations exert a powerful influence on public attention to the issues, problems, and opportunities that confront each community. This influence of the news agenda on the focus of public opinion is called the agenda-setting role of mass communication (p.433).

Dit heeft ook invloed op de frequentie van het Jodendom in het nieuws. Verwacht wordt dat het Jodendom in de jaren na de Tweede Wereldoorlog vooral nieuwswaardig was als religie of in combinatie met nieuws over de Tweede Wereldoorlog. Zeker in de eerste jaren na de oorlog zal dit het geval zijn. Daarnaast heeft de stichting van de staat Israël in mei 1948 geleid tot een toename van het nieuws over deze religie. Zeker tijdens de verzuiling is het de verwachting dat het Jodendom veel in het nieuws is geweest. Tegenwoordig is het Jodendom als religie niet altijd meer relevant in de Nederlandse media, omdat niet altijd een van de nieuwswaardige elementen aanwezig is. De huidige Nederlandse media zijn ontzuild, hierdoor is het geloof en dus ook het Jodendom niet van sterke invloed op de media (Emons, Scheepers & Wester, 2009; Stout & Buddenbaum, 2003). Een studie van Emons et al. (2009) toont aan dat van 1980 tot 1985 er een grote daling was van religieuze thema's en gelovige hoofdrolspelers in dramaserieën op de Nederlandse televisie. Na 1985 is het aandeel van het thema religie zeer klein, maar stabiel gebleven. Er valt hier een link te leggen naar religie in het nieuws. Aangezien religie minder interessant werd voor de entertainmentsector en de media vanaf 1980 sterk seculier werden, zal deze ontwikkeling ook voor de nieuwsproductie gelden. Met media als reflectie van wat er in de samenleving gebeurt, kunnen we stellen dat ook wat betreft het Jodendom in het nieuws een verandering zal plaatsvinden. Een ontzuilde samenleving heeft minder aandacht en interesse voor religieuze zaken. Dit betekent dat religie en ook het Jodendom minder interessant zal zijn voor journalisten. Er wordt dan ook verwacht dat na 1980 de aandacht van de media voor het Jodendom als religie zal afnemen.

H2: Vanaf 1980 neemt de berichtgeving van het Jodendom als religie af.

Religie is in de huidige maatschappij op zichzelf niet vaak meer een nieuwswaardig onderwerp, maar er zijn wel andere nieuwswaarden die hun werking hebben op het

nieuwswaardig maken van religiegerelateerde onderwerpen (Galtung & Ruge, 1965). Nieuws gerelateerd aan de Tweede Wereldoorlog blijft in verband met de historisch zware lading en nabijheid waarschijnlijk interessant om over te schrijven. Andere religieuze aspecten kunnen doordat er bepaalde elementen in zitten nieuws worden, bijvoorbeeld als er een machtig of bekend persoon bij betrokken is. De verwachting is dat de Tweede Wereldoorlog de gehele onderzoeksperiode nieuwswaardig blijft.

Het antisemitisme is ook een nieuwswaardig element. Een veelgebruikt begrip tijdens en vlak na de Tweede Wereldoorlog, maar nog altijd actueel en veel gebruikte term. De afgelopen jaren vonden nog steeds antisemitische incidenten plaats die onrust veroorzaakte in de Nederlandse maatschappij (Van Wonderen & Wagenaar, 2015). Qua hoeveelheid incidenten gaat het vooral om voetbalgerelateerd antisemitisme, maar juist de incidenten die grote impact hadden waren gerelateerd aan het Midden-Oosten. Een voorbeeld hiervan waren de pro-Palestina demonstraties waar antisemitische leuzen werden geroepen en werd rondgelopen met spandoeken met antisemitische teksten (Van Wonderen & Wagenaar, 2015). Volgens Wilson (1996) zijn de algemene percepties over het antisemitisme tussen 1964 en 1981 afgenomen. Andere dimensies van het antisemitisme zijn in deze periode juist toegenomen zoals de macht en loyaliteit aan Israël die negatief worden opgevat (Wilson, 1996). Laqueur (2006) onderschrijft dit en voegt hier aan toe dat het antisemitisme niet is opgehouden na de Holocaust, maar juist in een nieuwe vorm blijft voorkomen. Dit zogenoemde ‘nieuwe antisemitisme’ is vergroeid met het anti-Zionisme en anti-Israël opvattingen. Dat het antisemitisme een nieuwe vorm heeft aangenomen wordt onderschreven door Van Wonderen en Wagenaar (2015). Zij tonen met hun studie aan dat Islamitische jongeren negatiever zijn over Joden in Nederland en Joden in Israël en het antisemitisme niet afkeuren of er zelfs begrip voor tonen. Een stimulans hiervoor is het conflict tussen Israël en de Palestijnen. Het nieuwe racisme gaat vooral over anti-Israëlsentimenten (Van Wonderen & Wagenaar, 2015). “Islamitische jongeren ervaren discrepantie tussen berichtgeving in de Nederlandse media, berichtgeving in buitenlandse media en berichtgeving op sociale media. Dit leidt tot verwarring en woede en een negatieve houding jegens Joden in Israël” (Van Wonderen & Wagenaar, 2015, p.7). De rol van de media en objectiviteit van journalisten staan hier ter discussie. De inhoud van de berichtgeving omtrent Israël en de Palestijnen, roept nieuw antisemitisme op. Doordat het oorspronkelijke antisemitisme overgaat in een nieuwe vorm van antisemitisme, is de verwachting dat het antisemitisme de gehele periode een nieuwswaardig onderwerp blijft.

H3: De Tweede Wereldoorlog en het antisemitisme blijven de gehele periode nieuwswaardige onderwerpen.

Een andere nieuwswaarde is conflict. Conflict kan zowel als frame gezien worden (Semetko & Valkenburg, 2000) of als nieuwswaarde. In dit onderzoek wordt conflict als nieuwswaarde benaderd. Terrorisme speelt momenteel een belangrijke rol in het conflict-nieuws. Na de aanslagen op 11 september 2001 wordt er steeds meer gesproken over terrorisme. Conflicten, zo ook het conflict in Israël/Palestina, worden veelvuldig geframed in termen van terrorisme (Norris, Kern & Just, 2003; Ruigrok et al., 2012a). Terrorisme definieert zich als “het plegen van of dreigen met op mensenlevens gericht geweld, met als doel maatschappelijke veranderingen te bewerkstelligen of politieke besluitvorming te beïnvloeden” (Bakker, 2008, p.221). Ondanks de ontzuiling vindt religie ook via deze weg nieuwswaardigheid. Zoals eerder besproken, geldt dat hoe meer elementen van nieuwswaarden er aanwezig zijn, hoe groter de kans dat de media erover berichten. Een conflict gaat hand in hand met de eerder genoemde nieuwswaarden. Als het nabij is of langlopend, zal het meer aandacht krijgen, zal het relevanter gevonden worden en wellicht ander nieuws ‘wegdrukken’ uit de media. Het Jodendom is dus nieuwswaardig in combinatie met terrorisme of conflict. De stichting van de staat Israël en het daarna ontstane conflict tussen Israël en Palestina voldoen dan ook aan velen nieuwselementen en zijn daarom onderwerpen die veelvuldig in het nieuws komen. Het is een regionaal conflict met een internationale impact (Ruigrok et al., 2012a). Veel gevechten en bombardementen hebben plaatsgevonden tussen de Arabische landen en Israël, met als ‘toppunt’ de strijd met de Palestijnen. Internationaal is het een belangrijk conflict en met name de Westerse landen spelen hier een belangrijke rol (Ruigrok et al., 2012a). Het Westen steunt van oorsprong de Israëlische staat, zorgt voor aanvoer van goederen en treden op als bemiddelaar tussen de Palestijnen en Israël (Ruigrok et al., 2012a). Een voorbeeld hiervan zijn de Verenigde Staten die het voortouw nemen in de bemiddelingen. Gezien de verbonden tussen Nederland en de VS en het buitenlands beleid, is VS- en Israël gerelateerd nieuws interessant in de Nederlandse media (Wieten, 2002). Volgens Galtung en Ruge (1965) moeten gebeurtenissen die zich afspelen in verre landen aansluiten bij bestaande verwachtingen over dat land, om nieuwswaardig te kunnen zijn. Verdonschot en Engelhardt (2013) voegen hier aan toe dat rampenberichtgeving vaak een vast patroon volgt, inclusief een vast assortiment aan frames en emoties. De media hebben een groot aandeel in hoe een conflict weergegeven wordt. De beeldvorming omtrent een buitenlands conflict ontstaat vanuit de media, gezien het de enige bron is tot informatie. Kleinnijenhuis (2003) concludeert dat het Nederlandse nieuws

conflictgeoriënteerder is geworden. Dit zou betekenen dat Jodendom gerelateerd nieuws ook vaker over conflicten, oorlogen en terrorisme rondom de religie gaan en dominant zijn ten opzichte van andere nieuwswaardige elementen.

H4: De nieuwswaarde 'conflict' is dominant in de berichtgeving.

Concluderend zijn er veel aanleidingen en verschillende nieuwswaarden die het Jodendom nieuwswaardig kunnen laten zijn. Eventuele verschuivingen in de berichtgeving kunnen aan de hand van het toetsen van de hypotheses in kaart gebracht worden.

2.3 Framing

De media spelen een belangrijke rol bij de representatie van het Jodendom. Hoe mensen denken over het Jodendom heeft te maken met de manier waarop het in het nieuws komt. Het eerder genoemde agenda setting heeft invloed op waar men het over heeft en wat zij top of mind hebben, maar gaat niet over de invulling van het onderwerp. Framing focust op hoe men het erover heeft. Framing is een begrip wat veel wordt gehanteerd binnen media studies. Framing kan als volgt gedefinieerd worden:

To select some aspects of a perceived reality and make them more salient in a communicating text, in such a way as to promote a particular problem definition, causal interpretation, moral evaluation and/or treatment recommendation for the item described (Entman, 1993, p.53).

In andere woorden: een frame geeft de sfeer mee aan een artikel en geeft richting aan hoe de lezer het nieuwsfeit zal interpreteren. Hoe een frame tot stand komt is volgens De Vreese (2005) een geïntegreerd proces en hij maakt daarin onderscheid tussen verschillende factoren, te beginnen met het ontstaan van een frame op de redacties. Persoonlijke voorkeur of mening van de journalist kan een grote rol spelen in de totstandkoming van een nieuwsartikel. Ook de algemene gedachtegang van het medium zelf kan een rol spelen stelt De Vreese (2005). Zo zullen er niet vaak rechtse opvattingen verschijnen in een links medium. Nieuwswaarden spelen ook een belangrijke rol. Als een onderwerp vaker in het nieuws komt,

zal ook het frame zich verder ontwikkelen. Een frame ontstaat door de woordkeus en opbouw van een artikel. Slechts één of enkele woorden kan al genoeg zijn om een frame te doen ontstaan. Denk hier bijvoorbeeld aan het woord terrorist, wat gelijk een bepaalde lading ofwel frame aan de dader toeschrijft. Terrorisme is in dit geval dus niet alleen een nieuwswaarde maar kan ook als frame gebruikt worden. Ook zijn er veel externe factoren die invloed hebben op de te kiezen frames. Hier doelen Carragee en Roefs (2004) op als ze het hebben over de druk die uitgeoefend kan worden op redacties door grootmachten. Vooral de politieke maar ook de economische macht spelen een rol bij de framebuilding (Carragee & Roefs, 2004). In landen waar de media streng gecontroleerd worden door de overheid, zijn journalisten niet altijd vrij om te schrijven wat ze daadwerkelijk willen vertellen en kan er een frame worden opgedragen. Ook de eerder besproken invloeden van Shoemaker en Reese (1996) dragen bij aan het uiteindelijke frame. Uiteindelijk ontstaan vanuit dit proces van framebuilding de nieuwsframes die gebruikt worden. Het is volgens De Vreese (2005) belangrijk hierin twee soorten frames te onderscheiden; issue-specifieke frames en generieke frames. Dit is het verschil tussen een gebeurtenis die op een bepaalde manier wordt weergegeven of een thema wat herhaaldelijk wordt geframed op dezelfde manier. Generieke frames zijn algemeen van aard, zoals een religie-frame of bijvoorbeeld het terrorisme-frame. Issue-specifiek gaat over een bijzonder onderwerp, zoals de gaswinning in Groningen. In dit onderzoek zijn het slechts generieke frames, waaronder het slachtoffer-frame, het dader-frame en het terrorisme-frame.

Oorlog, conflict & Jodendom

Het framen van het conflict in Israël kan zich op verschillende manieren uiten. Religieuze aspecten van het conflict zullen anders besproken worden dan het geweld in het conflict. Het framen van religie is een punt van discussie. Olasky (1990) claimt dat de media zijn ontzuild en daarom geen religie-frames meer toepassen. Silk (1995) stelt aan de andere kant dat religieuze waarden nog steeds meespelen in het framen van nieuws. De weergave van religie in de media verschilt. “It is often indirect, but inevitably, there is some relation between media framing and social processes such as religious assimilation and accommodation” (Stout & Buddenbaum, 2003, p.2). Er is een verband tussen wat de media berichten en wat het maatschappelijk debat aanwakkert. Dit geldt ook voor de meningen over religie. Het Jodendom is vanwege de verzuiling als religie in het nieuws gekomen en ook in combinatie met nieuws over de Tweede Wereldoorlog. Gezien de Joden de grootste groep slachtoffers waren in deze Tweede Wereldoorlog, zal het slachtoffer-frame vaak toegepast worden door journalisten. Uit onderzoek van Jaeger (2004) blijkt namelijk dat de media na een periode van

oorlog zich richten op verzoening. Religie is volgens Stout & Buddenbaum (2003) niet meer dominant en wordt gepubliceerd naast andere onderwerpen zoals cultuur. Ook economische belangen hebben tegenwoordig de voorkeur boven de religieuze aspecten van de media. Stout & Buddenbaum (2003) stellen dat religieuze journalistiek nu behoort tot een apart soort specialisme. Het is voor journalisten en religieuze instituten een uitdaging om religieuze zaken zodanig te presenteren dat iedereen het begrijpt. Een geloof en dus ook het Jodendom zal door niet of ander gelovigen niet altijd begrepen worden. Doordat de media niet veel over de religie inhoudelijk meer berichten, ontstaat er ook een zeker gebrek aan kennis betreffende religie.

Door het gebrek aan kennis over het Jodendom en de Joodse staat Israël zullen mensen het verschil tussen Joden en Israëli's wellicht minder goed begrijpen. Hierdoor kan een bepaalde beeldvorming ontstaan omtrent het Jodendom, aangezien het Jodendom veelvuldig in combinatie met conflicten in de Arabische wereld genoemd wordt. Er is veel onderzoek gedaan naar de framing van het conflict in Israël. Volgens Maoz, Yaniv en Ivri (2007) hebben de persoonlijke keuzes van de journalist alles te maken met hoe een artikel over Israël geframed wordt. Het conflict kan geframed worden met een 'good guy' en 'bad guy' rol (Ruigrok, 2008). Dit heeft dan weer als effect dat de lezers worden gestuurd in de manier waarop ze over het conflict denken. De mediarepresentaties spelen een grote rol bij het ontstaan van de connectiviteit tussen de Westerse kijker en het verre slachtoffer (Verdonschot & Engelhardt, 2013). Een pro-Palestina artikel of een pro-Israël artikel kan dus veel verschil maken in de beeldvorming van het conflict. De media geven met een good guy en bad guy frame aan om welke slachtoffers men moet geven en hoe moreel verantwoord te denken (Verdonschot & Engelhardt, 2013; Ruigrok, 2008). Palestina wordt in de media vaak gelijkgesteld aan de Islam en Israël aan het Jodendom. Volgens Verdonschot en Engelhardt (2013) heeft het imago van een land, of in dit geval Moslims, invloed op de manier hoe het conflict geframed wordt. Door het negatieve imago van Moslims wat is gecreëerd door de Westerse media (Shadid, 2005), zijn Moslims en dus hier de Palestijnen moeilijker om als onschuldige slachtoffers neer te zetten (Verdonschot & Engelhardt, 2013). Ook zijn volgens Philo et al. (2003) de Israëlische slachtoffers oververtegenwoordigd in het internationale nieuws. Toch is dit beeld gevoelig voor verandering. De nieuwe media zorgen ervoor dat steeds meer individuele acties van gelovigen een platform krijgen en hierdoor het geloof en haar aspecten een onderdeel wordt van de publieke discussie (Stout & Buddenbaum, 2003). Brits onderzoek toont aan dat men bij het Israël/Palestina conflict onder andere denkt aan Joden, onderdrukking, bloedvergieten, aanslagen en Palestijnse kinderen die worden

beschoten (Philo et al., 2003). Door de huidige ontwikkelingen en de velen die Israël gelijkstellen aan het Jodendom, de Moslims die in Westerse media steeds meer aan het woord komen (Shadid, 2005) en de PR-machines die beide landen zijn geworden (Luyendijk, 2010), wordt verwacht dat het Jodendom tegenwoordig steeds meer geframed wordt als dader in het conflict.

H5: Door het lopende Israël – Palestina conflict zal de berichtgeving rondom het Jodendom steeds meer geframed worden in de daderrol in plaats van de slachtofferrol.

Na de aanslagen van 11 september 2001 in New York, worden conflicten steeds meer in termen van terrorisme geframed (Ruigrok & Van Atteveldt, 2007) en zo ook het conflict tussen Israël en Palestina in de Nederlandse media (Ruigrok et al., 2012a). Dit onderzoek van Ruigrok et al. beperkt zich tot de periode van 1997 tot 2007, waardoor de veranderingen in het terrorisme-frame over tijd niet volledig zichtbaar zijn. Gezien de uitkomsten van het onderzoek van Ruigrok et al. (2012a), is ook hier de verwachting dat de frequentie van het terrorisme-frame in het Israël / Palestina conflict toeneemt ten opzichte van de gehele periode ervoor. Onderzoek van Ross (2003) toont aan dat in Amerikaanse media de daden van Palestina gezien worden als terrorisme en de daden van Israël meer als een overdreven reactie op het geweld vanuit Palestina. Israël handelt uit noodzaak, Palestina handelt uit onrechtvaardigheid (Fisk, 2005). De media zijn daarentegen soms wel kritisch tegenover de Joodse staat, maar framen hen niet als dader of terrorist (Ross, 2003; Fisk, 2005). De kritische blik komt mede door de veranderende rol van de media en de opkomst van social media. De artikelen waar de Israëlische aanslagen worden besproken, krijgen echter vaak meer context dan als het gaat om Palestijnse aanslagen (Ross, 2003). Hierdoor wordt de daderrol verzacht en het geweld vaker legitiem. Israël wordt dan ook niet als terrorist geframed. De Palestijnen worden neergezet als de terroristen die zelfmoordaanslagen plegen, niet-menselijk, waar de Joden vaak wel als menselijk worden beschreven (Ross, 2003). Dit onderzoek is gebaseerd op Amerikaanse media. Nederlandse media zullen hier wellicht in verschillen, gezien de minder betrokken politieke rol die Nederland speelt ten opzichte van de Verenigde Staten. Ervan uitgaande dat dezelfde trend toch ook in *De Telegraaf* zal voorkomen, zullen over de gehele periode de Palestijnen vaker als terroristen worden aangeduid dan Israël.

H6: De aanslagen in het Israël – Palestina conflict zullen na de aanslagen van 11 september 2001 vaker als terrorisme worden geframed.

H7: De Palestijnen worden als terroristen geframed.

2.4 Brongebruik

Het tot stand komen van een nieuwsartikel, hangt samen met het brongebruik. De bron bepaalt voor een deel het nieuwsframe, aangezien de bron invloed heeft op de beeldvorming van gebeurtenissen. Volgens Wieten (2002) helpt de bron met de constructie van nieuwsfeiten. De 'indexing-theorie' van Bennett (1991) stelt dat journalisten hun artikel schrijven aan de hand van het gebruiken van officiële bronnen. Het gebruiken van de machtigste bron is hierbij het doel, om zo het artikel het meest geloofwaardig te laten overkomen. Volgens Bennett (1991) komen de nieuwsframes vanuit de politieke top en worden vanuit daar verspreid naar de journalisten die het frame vaak overnemen. Dit komt overeen met de eerder genoemde invloeden van Shoemaker en Reese (1996), waar de politieke macht er eentje van is. Als politici het niet met elkaar eens zijn, zijn journalisten vaker geneigd een tegenovergesteld frame te gebruiken:

The indexing model suggests that subsequent news framing will narrow or widen depending on how officials respond to the story: If officials present a unified front, critical counterframes may be curtailed; on the other hand, if serious official debate breaks out, particularly with policy-making implications, counterframes may expand (Bennett, Lawrence & Livingston, 2006, p.470).

De nieuwsvoorziening is afhankelijk van het persoonlijk contact tussen de journalist en de bron. Het uitwisselen van informatie kan van wederzijds belang zijn en impliceert dan ook een soort onderlinge dienstverlening. De bedoeling is om het nieuws zo neutraal mogelijk te brengen, maar dat is niet altijd mogelijk als het nieuws gebaseerd is op externe bronnen. De media zijn een platform voor het maatschappelijk debat, wat volgens Ruigrok, Scholten, Krijt & Schaper (2009) wordt aangewakkerd door de externe bronnen. Dit geldt vooral voor officiële of elitaire bronnen die autoriteit en betrouwbaarheid uitstralen, zoals politici en experts (Van Ginneken, 1996).

De nieuwsproductie is een zichzelf in stand houdende beweging; de media zijn waar het nieuws is en nieuws ontstaat waar de media zijn (Wieten, 2002). Van hulpverleners tot

terroristen, iedereen is zich bewust van het belang van media-aandacht (Wieten, 2002; Luyendijk, 2010). Organisaties als Islamitische Staat, maar ook de staat Israël zijn ware PR-machines die de media bewust gebruiken. De bron die aan het woord gelaten wordt, kan hiermee het bericht manipuleren (Uce, Schueremans & De Swert, 2006). Objectieve journalistiek bestaat uit hoor en wederhoor wat tot uiting kan komen in het raadplegen van meerdere bronnen. In een conflict met twee partijen zoals bij Israël en de Palestijnen het geval is, zou de verwachting zijn dat beide partijen even vaak aan het woord worden gelaten. Uit onderzoek van Ross (2003) blijkt dat Israël vaker wordt genoemd in artikelen en in het Israël / Palestina conflict worden voornamelijk de Israëli's aan het woord gelaten. De nadruk ligt hier op politici (Philo et al., 2003; Ross, 2003; Ruigrok et al., 2012b). Dat Israël vaker als bron gebruikt wordt, laat de link zien tussen het aanbod van nieuws en de nieuwsproductie. Dat Israël veel vaker als bron in het nieuws verschijnt, komt door de goed georganiseerde media in Israël ten opzichte van het relatief amateuristische mediacircus in Palestina (Luyendijk, 2010). Daarbij wordt Palestina bezet en onderdrukt, waardoor de faciliteiten ook onbereikbaar zijn om goed bruikbaar te zijn voor internationale media (Philo et al., 2003). Volgens Philo et al. (2003) zit 99% van de mediabedrijven in Jeruzalem, wat tijdens het gehele conflict het centrum van de strijd tussen de Palestijnen en Israëli's is en is geweest. Hierdoor is het voor Palestijnen moeilijker om hier gebruik van te kunnen maken, aangezien het in Israëli's grondgebied is.

H8: Er zijn meer Israëli'sche bronnen dan Palestijnse bronnen.

H9: Er zullen voornamelijk politici aan het woord gelaten worden.

3. Methode

In dit onderzoek wordt gekeken in hoeverre de framing van het Jodendom is veranderd in de jaren na de Tweede Wereldoorlog tot nu. Er wordt hiervoor gebruik gemaakt van alle digitale data van het Nederlandse dagblad *De Telegraaf* vanaf 1949 tot en met 2014. In dit hoofdstuk wordt de dataverzameling, de methoden en de betrouwbaarheid van de data besproken.

3.1 Dataverzameling

Om het onderzoek te kunnen uitvoeren was een gespecificeerde dataset nodig, gericht op het Jodendom. Uit de volledige digitale data van *De Telegraaf* is een selectie gemaakt van artikelen, met de zoekterm (*Jood**) OR (*Jode**) NOT (*Jodel**) OR (*Israel**) en bestaat uit 74.722 artikelen. Er is gekozen om verschillende periodes met elkaar te vergelijken, om zo een eventuele verschuiving van frames en nieuwswaarden zichtbaar te kunnen maken. De periodisering is gedaan aan de hand van historische gebeurtenissen en ziet er als volgt uit:

Tabel 3.1: Overzicht periodes			
Periode	Jaren	Historische gebeurtenissen	Naam
1	1949 – 1967	- Verzuiling - Stichting staat Israël - Sinai-oorlog - Zesdaagse Oorlog	Verzuiling
2	1968 – 1987	- Uitputtingsoorlog - Jom Kipoer oorlog - Libanon oorlog	Aanloop eerste Intifada
3	1988 – 1994	- Eerste Intifada	Eerste Intifada
4	1999 – 2010	- Aanslagen New York op 9/11 - Tweede Intifada	Tweede Intifada
5	2011 - 2014	- Kritische tijdperk - Wereldwijde demonstraties - ‘Derde’ Intifada	Nieuwe geweldsspiraal

De digitalisering van de krantenartikelen is gestart vanaf 1949, waardoor er geen digitale data beschikbaar is van 1945 t/m 1948. De digitalisering van de krantenartikelen van *De Telegraaf* is niet optimaal en daardoor missen ook de jaren 1995, 1996, 1997 en 1998 in de dataset. Hierdoor is gekozen om periode drie te laten aflopen in 1994 en periode vier te starten met 1999, ondanks dat de Tweede Intifada pas in 2000 begon.

3.2 Methoden van onderzoek

Om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden maken we gebruik van twee methoden: een automatische inhoudsanalyse en een handmatige inhoudsanalyse. De methoden die in dit onderzoek worden toegepast zijn kwantitatieve inhoudsanalyses. Deze methode wordt door Krippendorff (2004) omschreven als een van de belangrijkste technieken binnen de sociale wetenschappen, waarbij voornamelijk gebruik wordt gemaakt van teksten. Hij definieert deze methode als volgt: “Content analysis is a research technique for making replicable and valid inferences from data to their context” (p. 404). In dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van de computerinfrastructuur AmCAT (Van Atteveldt, Ruigrok, Takens, Jacobi, 2014) om zowel de automatische als de handmatige inhoudsanalyse uit te voeren.

De gerelateerde nieuwswaarden zijn middels een automatische inhoudsanalyse onderzocht. Naast deze automatische inhoudsanalyse is er tevens een handmatige inhoudsanalyse uitgevoerd om de frames te ontdekken. Door middel van een handmatige inhoudsanalyse kan meer inzicht worden verkregen in de inhoud van de frames en de verschuivingen van de frames. Vervolgens kunnen er ook verbanden worden gelegd tussen bepaalde uitkomsten (Ruigrok et al., 2012). Bij een handmatige inhoudsanalyse wordt gelet op de inhoud van de artikelen en wordt een tekst door een codeur omgezet naar meetwaarden (Van Atteveldt et al., 2014).

3.3 Automatische inhoudsanalyse

Om te weten te komen hoe vaak en wanneer de genoemde nieuwswaarden voorkomen, is er gebruik gemaakt van een automatische inhoudsanalyse. Er is gekozen voor deze methode, omdat er op deze manier grootschalig kan worden gekeken hoe de berichtgeving over het Jodendom van 1949 tot en met 2014 is veranderd. Het voordeel van een automatische

inhoudsanalyse is dat er een statistische analyse gegenereerd kan worden op basis waarvan uitspraken gedaan kunnen worden over de frequentie van de nieuwswaarden. Er wordt letterlijk geteld hoe vaak een bepaalde zoekterm voorkomt. De automatische inhoudsanalyse wordt uitgevoerd middels de computerinfrastructuur AmCAT. Dit programma maakt het daarnaast ook mogelijk om een associatietabel te genereren, waarbij de conditionele waarschijnlijkheid kan worden nagegaan in hoeverre, procentueel weergegeven, onderdelen in een zoekterm in combinatie met elkaar genoemd worden (Van Atteveldt et al., 2014).

Operationalisatie

De automatische inhoudsanalyse is uitgevoerd op de samengestelde dataset over het Jodendom in *De Telegraaf*. Er is gezocht naar de hieronder genoemde nieuwswaarden en deze zijn met een zoekstring in AmCAT individueel geoperationaliseerd. Door middel van deze zoektermen, kan er gekeken worden welke nieuwswaarden in welke periode een rol speelden en welke domineren. Zo kan over een langere periode geconstateerd worden of er een verschuiving plaatsvindt, of dat de frequenties min of meer gelijk blijven. Vervolgens kan er gekeken worden naar eventuele aanleidingen, zoals bepaalde oorlogsconflicten.

Tabel 3.2: Operationalisatie nieuwswaarden

Nieuwswaarde	Artikelen	Zoektermen	Precision	Recall
Conflict	32.665	Conflict# (terror* OR terreur* OR bom* Or beschiet* OR invasie* OR aanslag* OR aanval* OR bomaanslag* OR vecht* OR gevecht* OR oorlog* OR bezetter* OR bezetting* OR artillerie* OR geschut* OR vuurgevecht* OR solda* OR leger* OR krijgsmacht* OR annexatie* OR grondoffensief OR militair*)	86%	97%
Tweede Wereldoorlog	10.277	Tweedewereldoorlog# (Hitler OR Funten OR "tweede wereldoorlog*" OR "WO II" OR nazi* OR wehrmacht* OR holocaust OR concentratiekamp* OR vernietigingskamp* OR auschwitz* OR neurenberg* OR hongerwinter* OR westerbork* OR "anne frank" OR jodenvervolging OR ("joden vervolging"~5) OR "joodse raad" OR " joodsche raad" OR SS* OR NSB* OR Goebbels OR fuhrer)	80%	86%

Religie	11.569	Religie# (orthodox* OR libera* OR conservatie* OR religi* OR god* OR synagog* OR thora* OR rab* OR hebreuw* OR sjab* OR sabbat OR ("jom kipoer"~2) OR ("jom kippoer"~2) OR pesach OR ("bar mitswa"~2) OR ("bat mitswa"~2) OR gebed* OR bid* OR traditi* OR menora OR ("joodse cultuur"~2) OR mozes OR verzoendag* OR tempel* OR psalm* OR matse*) NOT (Rabobank OR Rabin OR puzzel)	80%	88%
Antisemitisme	1.027	Antisemitisme# (jodenha* OR ("joden OR jood) haat"~5) OR antisemi*) NOT (Hitler OR Funten OR "tweede wereldoorlog*" OR "WO II" OR nazi* OR wehrmacht* OR holocaust OR concentratiekamp* OR vernietigingskamp* OR auschwitz* OR neurenberg* OR hongerwinter* OR westerbork* OR "anne frank" OR jodenvervolging OR ("joden vervolging"~5) OR "joodse raad" OR "joodsche raad" OR SS* OR NSB* OR Goebbels OR fuhrer)	96%	100%

Betrouwbaarheid

De kwaliteit van de automatische inhoudsanalyse is afhankelijk van de kwaliteit van de zoekterm. In hoeverre de zoekterm betrouwbaar is, kan worden aangetoond door middel van een Precision & Recall (Van Atteveldt et al., 2014). Alle genoemde zoekstrings van de nieuwswaarden zijn met dezelfde Precision & Recall getest, met samples van vijftig artikelen. In tabel 3.2 zijn de uitkomsten te zien. Alle uitkomsten komen uit op 80% of hoger qua betrouwbaarheid, wat een zeer goede score is. In bijlage A is de volledige berekening te vinden.

3.4 Handmatige inhoudsanalyse

De handmatige inhoudsanalyse is nodig om frames te kunnen ontdekken in de artikelen, die niet met automatische gegenereerde zoektermen gevonden kunnen worden. Dit omdat de eisen waar het artikel aan moet voldoen om tot een bepaald frame te horen specifiek zijn, en niet gemakkelijk uitgedrukt kunnen worden in een zoekterm. De handmatige inhoudsanalyse is uitgevoerd op een specifieke conflict-dataset, welke gegenereerd is door middel van de

conflict-zoekterm van de automatische inhoudsanalyse. Dit was nodig gezien de conflictgeoriënteerde frames die zijn onderzocht. Er is gekeken naar drie frames:

- Slachtoffer-frame Joden
- Dader-frame Joden
- Terrorisme-frame conflict Israël/Palestina

Bij het slachtoffer-frame en dader-frame is het Jodendom als uitgangspunt genomen, om zo de ontwikkeling van de Joodse slachtoffer- en daderrol over tijd in kaart te kunnen brengen. Het terrorisme-frame is gericht op het conflict tussen Israël en Palestina. Daarbij is ook gekeken of de Israëli's of Palestijnen als terrorist werden aangeduid.

Naast het onderzoeken van de drie frames is ook gekeken naar het brongebruik in de artikelen. Hierin is onderscheid gemaakt tussen:

- Media
- Expert
- Burger
- Religieus persoon/leider
- Politici

Hierbij is er ook onderscheid gemaakt tussen bronnen afkomstig uit Israël en/of Palestina. Met deze gegevens is gekeken naar hoe het brongebruik zich heeft ontwikkeld in de gehele periode. Aan de hand van codeerinstruities zijn gemiddeld 200 artikelen per periode geanalyseerd. Dit komt uit op een totaal van 1017 artikelen die zijn gecodeerd.

Operationalisatie

Door middel van de codeurinstruities is gekeken welke van de genoemde frames aanwezig zijn in de 1017 artikelen en zijn de gebruikte bronnen gecodeerd. Hiermee is vervolgens een vergelijking gemaakt tussen de vijf periodes om zo over de totale periode de veranderingen te kunnen analyseren. De artikelen zijn volledig gelezen en vervolgens gecodeerd met een slachtoffer-frame, dader-frame en terrorisme-frame. Als het terrorisme-frame aanwezig was, is er ook een keus gemaakt wie er dan als terrorist werd aangeduid; Israël of Palestina. Deze codering is uitgevoerd aan de hand van de vragenmethode. De codering van de artikelen vond plaats door middel van een ja/nee te antwoorden op de in het codeboek opgenomen vragen (zie bijlage C).

Slachtoffer-frame:

- Worden Joden in dit artikel neergezet als slachtoffer?

Dader-frame:

- Worden Joden in dit artikel neergezet als dader?

Terrorisme-frame:

- Wordt het conflict geassocieerd met terrorisme?
- Worden daden/aanslagen terreur genoemd i.p.v. in termen van oorlog?
- Worden de daden van Israël geassocieerd met terrorisme?
- Worden de daden van Palestina geassocieerd met terrorisme?

Ook zijn de journalistieke bronnen gecodeerd die gebruikt zijn door *De Telegraaf* in de artikelen. Hierbij werden vijf codeermogelijkheden gegeven; media, expert, burger, religieus persoon en politici. In bijlage C is het volledige codeboek opgenomen, waar staat beschreven aan welke eisen het artikel moet voldoen om een bepaald frame en de bronnen toe te kennen.

Betrouwbaarheid

De betrouwbaarheid van de handmatige inhoudsanalyse wordt berekend aan de hand van de Cohen's Kappa (Van Atteveldt et al., 2014). Hiervoor is een tweede codeur aangesteld. Met de tweede codeur zijn de helderheid en betrouwbaarheid van de codeerinstructies getest. De tweede codeur heeft een sample van 71 artikelen gecodeerd, met de volgende resultaten:

Tabel 3.3: Betrouwbaarheid handmatige inhoudsanalyse	
Frame	Cohen's Kappa
Dader-frame	0,86
Slachtoffer-frame	0,83
Terrorisme-frame	0,81

De waarden van de Cohen's Kappa zijn allen boven de 0,8, wat betekent dat de codeerinstructies betrouwbaar en valide zijn. Een herhaling van het op deze manier coderen van de artikelen, zou eenzelfde uitkomst moeten genereren. In bijlage B zijn de volledige berekeningen te vinden.

4. Resultaten

Dit hoofdstuk begint met een overzicht van de gebeurtenissen en conflicten weergegeven omtrent het Jodendom en Israël. Daarna zullen de uitkomsten van de automatische inhoudsanalyse en de handmatige inhoudsanalyse besproken worden. Het hoofdstuk is opgedeeld in vijf delen; een overzicht van het conflict in Israël en Palestina, de Joodse nieuwswaarden, framing, bongebruik en de veranderende rol van de media.

4.1 Jodendom & conflict in het nieuws

Om de resultaten goed te kunnen interpreteren is een bepaalde mate van achtergrondkennis omtrent het conflict tussen Israël en Palestina gewenst. Het conflict behoort tot een van de belangrijkste conflicten wereldwijd. Dit komt omdat het zeer langlopend is, het een optelsom is van oorlogen en nauw verbonden met andere belangrijke zaken zoals politiek en religie in de vorm van het Jodendom, Christendom en de Islam. Het verloop van het conflict zal aan de hand van de vijf gekozen periodes weergegeven worden.

4.1.1 De verzuiling (1949 – 1967)

De conflicten omtrent het Jodendom en Israël zijn diep geworteld en spelen al vanaf de 19de eeuw (Meyer & Bruyland, 2013). De opkomst van het Zionisme speelt een belangrijke rol in het ontstaan van het conflict. Het Zionisme is een seculiere beweging die steunde op de religieuze en culturele band met Jeruzalem en de Joden (Pelle, Tjalsma, & Brassé, 2015). Vanaf 1880 emigreerde veel Joden naar Palestina, het beloofde land wat toen nog een Ottomaanse provincie was (Pelle et al., 2015). De reden hiervoor was het hopen op een veilige woonplek waar ze konden leven zonder antisemitisme. De eeuwenlange vervolging en onderdrukking van de Joden is de voornaamste reden voor het willen oprichten van een eigen staat (Pelle et al., 2015; Posthumus, 2014). Het stichten van een eigen staat, Israël, kwam binnen handbereik tijdens de Eerste Wereldoorlog toen Groot-Brittannië Palestina veroverde. De Britten beloofde een nationaal tehuis voor het Joodse volk te vestigen (Posthumus, 2014). Het Joodse koloniseren begon en onder de Palestijnen groeide het verzet. Tijdens en na de Holocaust groeide het aantal Joodse kolonisten en toen de Britten zich terugtrokken riep Israël op 15 mei 1948 zichzelf uit tot onafhankelijke staat (Posthumus, 2014). De Arabische landen

om Israël heen waren het hier niet mee eens en wilden hun Palestijnse bondgenoot te hulp schieten. Ze trokken Israël binnen en de eerste oorlog was een feit. Deze onafhankelijkheidsoorlog duurde tot 1949, maar echt vrede kwam er nooit (Posthumus, 2014; Meyer & Bruyland, 2013). De Arabische troepen waren de grote verliezers en ruim 700.000 Palestijnen vluchtten uit het oorlogsgebied naar omliggende landen, de Westoever en de Gazastrook (Pelle et al., 2015). De Palestijnen noemen de oorlog ‘Nakba’, vertaald als ramp. Ondanks de verliezen erkenden de Arabische landen de staat Israël niet. De Suez crisis in 1956 volgt en in 1967 kwam dit opnieuw tot een oorlog, genaamd de Zesdaagse Oorlog waarin Israël zes dagen tegen Egypte, Jordanië en Syrië streed (Pelle et al., 2015). Ook deze oorlog bracht Israël een groot militair succes en het veroverde de Gazastrook, het Sinäischiereiland, de Westoever en de Golanhoogte (Meyer & Bruyland, 2013).

4.1.2 De aanloop naar de Eerste Intifada (1968 – 1987)

De Arabische landen paktten in 1973 hun revanche toen Egypte en Syrië in oktober tijdens Jom Kippoer Israël aanvielen. Jom Kippoer, ofwel de Grote Verzoendag, is de heiligste dag voor de Joden (Pelle et al., 2015). In 1978 komt er een vredesakkoord tussen Israël en Egypte, het zogenaamde Camp David akkoord. Veel Joden bouwden nederzettingen in bezette gebieden, tot grote ergernis van de Palestijnen. Regelmatig breken hierdoor ongeregeldheden en gevechten uit (Meyer, 2013). In 1987 was de maat vol en dit was het begin van de eerste grote Palestijnse volksopstand, de Eerste Intifada.

4.1.3 De Eerste Intifada (1988 – 1994)

De Eerste Intifada duurde van 1987 tot 1993 en was het eerste grootschalige protest van de Palestijnen tegen de Israëlische bezetting in de Gazastrook en de Westoever (Posthumus, 2014). Onder internationale druk worden er verschillende vredes pogingen ondernomen en ontstaan er Palestijnse verzetsbewegingen zoals Hamas en de Palestijnse Jihad (Meyer & Bruyland, 2013). Pas in 1993 was er een doorbraak met de Oslo-akkoorden en erkenden Israël en Palestina elkaar. Israël zou zich terugtrekken uit de bezette gebieden en de Palestijnen het recht geven op zelfbestuur en de Palestijnen moesten stoppen met het geweld en afstand doen van terreur (Pelle et al., 2015).

4.1.4 De Tweede Intifada (1999 – 2010)

Het Arabisch-Israëliësch conflict heeft zich ontwikkeld tot een conflict tussen Israël en Palestina. Israël heeft geen goede relatie met de buurlanden, maar behalve de Libanon-oorlog in 2006 zijn er weinig conflicten met buurlanden meer geweest (Meyer & Bruyland, 2013). In 1995 werd de Palestijnse Nationale Autoriteit (PNA) opgericht, welke de Palestijnse gebieden ging besturen. Toen in 2000 de onderhandelingen op niks uitliepen tussen de PNA en Israël brak in 2000 de Tweede Intifada uit (Pelle et al., 2015). De PNA hoopte met deze Tweede Intifada meer concessies te kunnen afdwingen. Na de aanslagen op 11 september 2001, was Amerika zelf ook slachtoffer geworden van terrorisme en gaf president Bush groen licht aan Israël om hard op te treden tegen de Tweede Intifada (Pelle et al., 2015). De bewegingsvrijheid van de Palestijnen werd beperkt en in 2002 begon Israël met een muur aan de grens met Palestijns gebied in het kader van bescherming (Meyer & Bruyland, 2013). De Tweede Intifada duurde tot 2005 en was gewelddadiger dan de eerste (Pelle et al., 2015). In 2005 wil Israël zich terugtrekken uit de Gazastrook in ruil voor het beëindigen van het terrorisme. Toen in 2006 echter Hamas deels aan de macht kwam, nam het geweld alleen maar toe en ging de terugtrekking niet door (Meyer & Bruyland, 2013; Pelle et al., 2015). Dit mondde uit in de Gaza-oorlog in 2008 waar vooral veel Palestijnse slachtoffers vielen (Pelle et al., 2015).

4.1.5 De nieuwe geweldsspiraal (2011 – 2014)

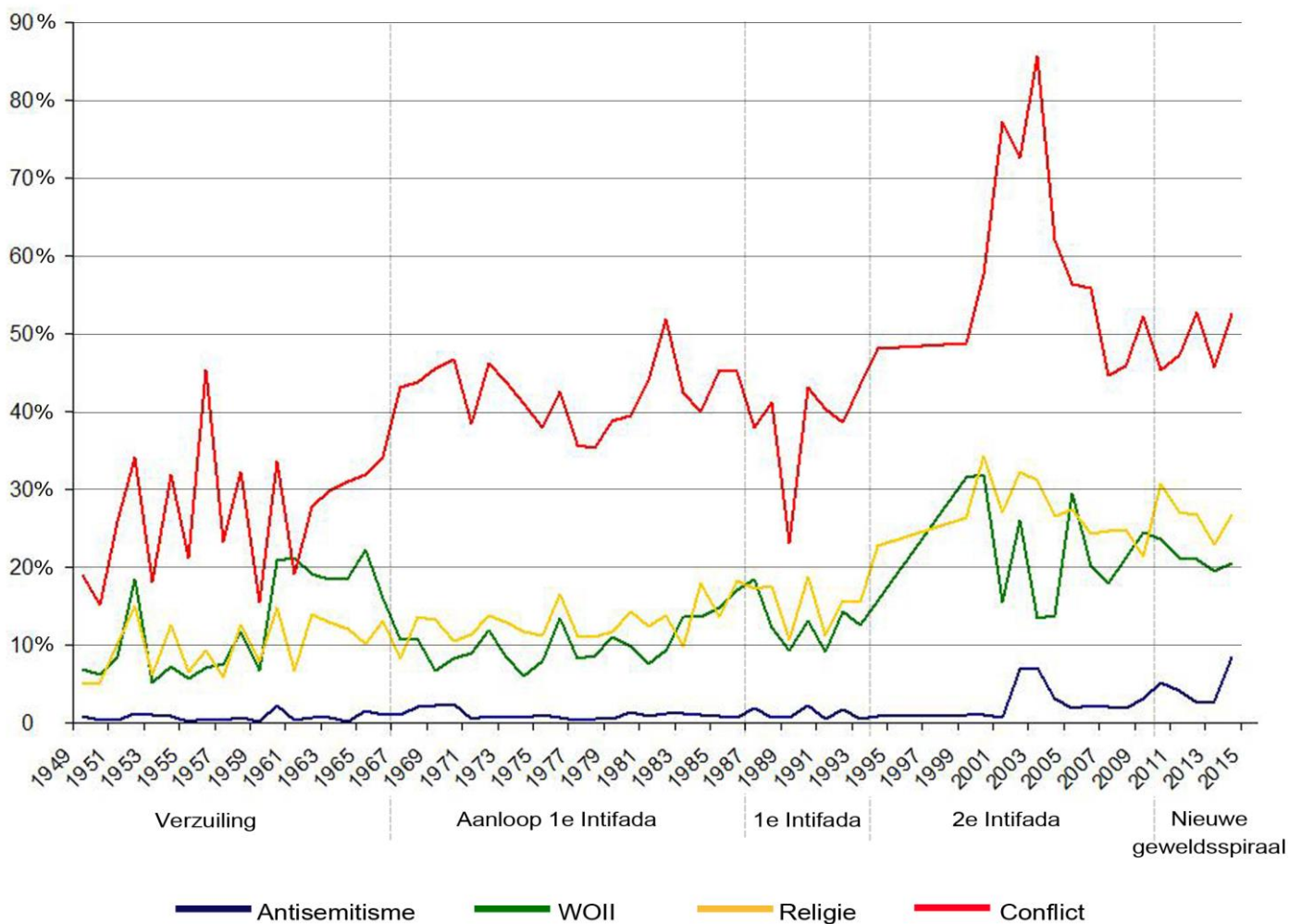
Het geweld tussen Israël en de Palestijnen duurt voort met in 2012 een nieuwe conflict in de Gazastrook waar beide partijen elkaar bombardeerden. De directe aanleiding van de Israëliësche bombardementen van de Gazastrook was de raket- en morteraanvallen van Hamas vanuit de Gazastrook op Israël (Meyer & Bruyland, 2013). In 2012 werd een wapenstilstand afgesproken, maar in 2014 was er wederom een militair conflict in de Gazastrook. Het Israëliësche leger startte met de militaire operatie ‘Operation Protective Edge’ gericht tegen Hamas. De aanleiding hiervoor was de moord op drie Israëliësche tieners (Posthumus, 2014). Er raakten meer dan 10.000 Palestijnen gewond, vele gebouwen werden verwoest en op 26 augustus 2014 werd wederom een wapenstilstand ingevoerd (Pelle et al., 2015). Het elke keer opnieuw opblazen van de conflicten in de Gazastrook en de continue terreurdreiging van Hamas lijkt op een nieuwe, Derde Intifada. Deze term is nog niet officieel ingenomen, maar wordt in de volksmond wel vaak zo genoemd (Pelle et al., 2015; Van Stekelenburg, 2011).

4.2 Nieuwswaarden

De nieuwswaarden omtrent het Jodendom zijn onderzocht aan de hand van een automatische inhoudsanalyse. Per hypothese zullen de nieuwswaarden besproken worden. Vervolgens wordt deze paragraaf afgesloten met een analyse omtrent een associatietabel.

4.2.1 Nieuwswaarden in beeld

De automatische inhoudsanalyse is gedaan met de nieuwswaarden omtrent het Jodendom, ofwel wanneer is het Jodendom nieuws. In grafiek 4.1 is een overzicht te zien van de vier gemeten nieuwswaarden: antisemitisme, de Tweede Wereldoorlog, religie en conflict. De gegeven percentages zijn relatief ten opzichte van het totale gepubliceerde nieuws dat jaar over het Jodendom in *De Telegraaf*.

Grafiek 4.1: Gebruik van nieuwswaarden over tijd in de berichtgeving

H2: Vanaf 1980 neemt de berichtgeving van het Jodendom als religie af.

In grafiek 4.1 is een stijgende beweging te zien wat betreft Jodendom als religie in het nieuws. Er zijn veel pieken en dalen die te herlijden zijn naar bepaalde gebeurtenissen. Denk hierbij aan de stichting van de staat Israël in 1948 of de vele Joodsgerelateerde oorlogen zoals de Zesdaagse oorlog in 1967 en de twee Intifada's in 1987-1993 en 2000-2005. De pieken en dalen lopen namelijk zo goed als synchroon met het conflict-nieuws. Naar aanleiding van een studie van Emons, Scheepers en Wester (2009) over religie op televisie, is de hypothese geformuleerd dat vanaf 1980 het Jodendom als religie steeds minder frequent in het nieuws zou komen. Grafiek 4.1 laat het tegenovergestelde zien, met een significante stijging wat betreft het Jodendom als religie in het nieuws. Ook tabel 4.1 laat zien dat het percentage religie-nieuws per periode significant toeneemt ($\chi^2=393,542$, $df=4$, $p=0,000$, *Cramer's V*=0,094). De hypothese wordt dan ook verworpen. Een reden voor deze stijging kunnen de religiegerelateerde conflicten zijn die continue voorkomen tussen 1949 en 2014. In het conflict tussen Israël en de Palestijnen staat religie centraal. Het Jodendom is daarom wellicht interessanter om nieuws over te brengen, dan andere religies.

Tabel 4.1: Gebruik van nieuwswaarden in de berichtgeving per periode

	Verzuiling	Aanloop 1^e Intifada	1^e Intifada	2^e Intifada	Nieuwe geweldsspiraal	Significantie periodes
Conflict	65,6%	76,4%	71,5%	69,7%	67,9%	0,000*
WOII	32,5%	19,1%	22%	28,4%	28,1%	0,000*
Religie	22,4%	23,7%	28,1%	33,6%	35,3%	0,000*
Antisemitisme	1,7%	1,9%	1,7%	3,4%	6,2%	0,000*

* statistisch significant verschil tussen de periodes, met een alfa van 0,01 op basis van een Chi-square test

***H3: De Tweede Wereldoorlog en het antisemitisme blijven de gehele periode
nieuwswaardige onderwerpen.***

In grafiek 4.1 en tabel 4.1 is te zien dat in verhouding over het antisemitisme het minst gepubliceerd wordt. De frequentie van dit onderwerp is daarbij ook redelijk constant. Dit betekent dat het een vast onderdeel is van de nieuwsproductie en een onderwerp is wat jaarlijks terug blijft keren in *De Telegraaf*. Vanaf 2001 is er eerst een piek en daarna een significante stijging ($\chi^2=257,903$, $df=4$, $p=0,000$, *Cramer's V*=0,076). De aanslagen van 11 september 2001 zouden hierin een rol kunnen spelen. Doordat de wereld kritischer werd tegenover de Islam, ontstonden er veel Moslimbewegingen die de media als platform kregen om hun ongenoegen te uiten. Dit ongenoegen gaat vaak ook over de bezetting van Palestina en hierdoor werden veel Moslims kritischer tegenover het Jodendom, zoals aangetoond in de studie Van Wonderen en Wagenaar (2015). Het antisemitisme is dan een term die in de media weer gebruikt wordt. Ook bij recente anti-Israël demonstraties wereldwijd, waar antisemitische leuzen werden geroepen, werd veel nieuws geproduceerd over het opnieuw opkomen van het antisemitisme. Dit komt overeen met het onderzoek van Laqueur (2006) over het nieuwe antisemitisme en komt aan bod in *De Telegraaf*:

Door het groeiend aantal, vaak zeer heftige, antisemitische bedreigingen of beledigingen op Facebook en Twitter verzwijgen Joodse Nederlanders hun identiteit. De circa 30.000 Joden in Nederland kruipen noodgedwongen in de kast. "Mensen verbergen hun identiteit, ze zijn bang om ervoor uit te komen Joods te zijn. Ze willen niet dat in hun eigen stad of wijk bekend wordt dat zij Joods zijn. Een schrikbarende ontwikkeling", zegt Esther Voet, directeur van het Centrum Informatie Documentatie Israël (CIDI). Het aantal antisemitische incidenten steeg vorig jaar ten opzichte van 2012 met ruim 25 procent (De Telegraaf, 12 maart 2014).

De Tweede Wereldoorlog is een wereldwijd zwaar beladen onderwerp, wat jaarlijks in veel landen nationaal wordt herdacht. Het is derhalve logisch dat dit onderwerp jaarlijks door de media wordt besproken. Over de gehele periode gezien is er sprake van een significante stijging, waar in de laatste tien jaar significant meer over de Tweede Wereldoorlog wordt gepubliceerd dan de jaren ervoor ($\chi^2=677,536$, $df=4$, $p=0,000$, *Cramer's V*=0,123). Een

verklaring hiervoor kan zijn dat door de velen andere oorlogen die er gaande zijn, er veel vergelijkingen worden gemaakt met de Tweede Wereldoorlog. Zeker in het conflict met Israël, dat ook aan het Jodendom gerelateerd is, worden veel vergelijkingen gemaakt met de Tweede Wereldoorlog. Ook zijn er een aantal pieken te zien, die te herlijden zijn naar bepaalde gebeurtenissen. De piek rond 1960 is bijvoorbeeld te verklaren door het oppakken van oorlogsmisdadiger Adolf Eichmann, die vervolgens in Israël is terechtgesteld en in 1962 is opgehangen.

Het groeiende nieuwsaandeel over het antisemitisme en de Tweede Wereldoorlog laat zien dat het antisemitisme en de Tweede Wereldoorlog de gehele periode nieuwswaardig blijven. De hypothese wordt hier aangenomen, met als toevoeging dat er zelfs sprake is van een significante toename van dit nieuws.

H4: De nieuwswaarde ‘conflict’ is dominant in de berichtgeving.

In grafiek 4.1 en tabel 4.1 is te zien dat conflict-nieuws de boventoon voert wat betreft het nieuws omtrent het Jodendom. In de literatuur werd al gesteld dat conflict-nieuws steeds belangrijker wordt in de nieuwsproductie (Kleinnijenhuis, 2003) wat in de grafiek over tijd terug te zien is met een significante stijging ($\chi^2=402,730$, $df=4$, $p=0,000$, *Cramer's V*=0,095). De andere nieuwswaarden lijken samen te hangen met het conflict-nieuws, wat logisch lijkt aangezien vooral conflict-nieuws het Jodendom een nieuwswaardig onderwerp maakt. Dat andere onderwerpen omtrent het Jodendom tijdens Joodsgelateerde conflicten dan ook meer aangehaald worden is een logisch gevolg. Ook hier zijn pieken en dalen die samenhangen met bepaalde conflicten. De eerste grote piek is rond 1956, tijdens de ‘Suez-crisis’. In 1967 rondom de ‘Zesdaagse Oorlog’ is het percentage conflict-nieuws erg hoog en vlak na het begin van de Eerste Intifada in 1987 is er een daling zichtbaar. Richting de Tweede Intifada in 2000 is er weer een duidelijke piek te zien, die in 2001 na de aanslagen van 11 september nog een extra boost kreeg. De bouw van de muur in Israël in 2002 zorgt voor nog een extra piek, waarna de frequentie terugzakt naar het percentage van voor 2000. Deze daling valt te verklaren door de focus van het nieuws op de ‘War on terror’ die zich in 2003 uitbreidde naar Irak. Het conflict in Israël krijgt op dat moment minder aandacht in *De Telegraaf*. In 2009, 2012 en 2014 zijn vervolgens weer pieken zichtbaar, die samenhangen met aanvallen van

Hamas en Israël en Hezbollah en Israël. Deze gebeurtenissen laten de focus weer terugkomen op het conflict, waardoor er in zo'n periode weer veel gepubliceerd wordt over het conflict door journalisten. De journalistieke keuzes zijn namelijk gebaseerd op een afweging tussen nabijheid, macht en sensatie, zoals eerder ook beschreven door Galtung en Ruge (1965). De hypothese dat conflict-nieuws de gehele periode dominant is, wordt hier aangenomen.

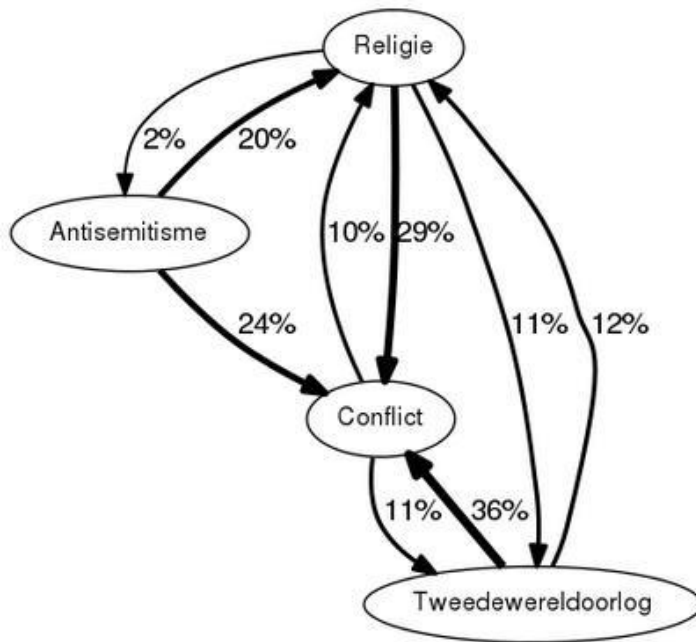
4.2.2 Associaties

In tabel 4.2 zijn de totale associaties tussen de nieuwswaarden inzichtelijk gemaakt. Hieruit valt op te maken hoe groot de kans is dat de artikelen ook over een andere nieuwswaarde gaan, ofwel de conditionele waarschijnlijkheid. Dit houdt in dat wanneer bijvoorbeeld artikelen gaan over religie (de conditie), de kans 29% is dat het artikel ook conflict-nieuws bevat. Dat religie vaak in combinatie wordt genoemd met conflicten verklaart deels ook waarom het religie-nieuws stijgt over tijd, gezien de lopende conflicten waarin religie een belangrijke rol speelt. Andersom is in het conflict-nieuws deze kans maar 10% op de combinatie met religie-nieuws. Het specifieke conflict-nieuws is dus meer gefocust op het conflict zelf zoals aanslagen en geweld.

Onlangs nog werd Hezbollah samen met betaalmester Iran in verband gebracht met de bloedige aanslag op een bus met Israëlische toeristen in EU-lidstaat Bulgarije. Ook Israël ligt in het vizier van deze terroristen die deze week nog trots verkondigden over raketten te beschikken die dood en verderf kunnen zaaien over het hele grondgebied van de Joodse staat (De Telegraaf, 06 september 2012).

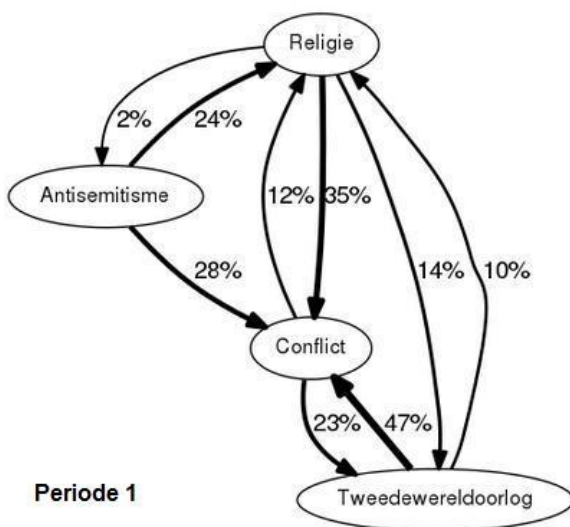
In de artikelen over het antisemitisme is de kans 20% dat het ook over religie gaat en 24% over conflict. Dit zijn logische associaties gezien het antisemitisme gaat over haat tegenover Joden en dit vaak gepaard gaat met conflictsituaties zoals het roepen van leuzen of plegen van geweld.

De toename aan incidenten vindt het CIDI des te zorgelijker, omdat deze deels wordt veroorzaakt door directe confrontaties. Het aantal scheldpartijen op straat steeg met 50 procent. Met name op Twitter gaan vooral tieners helemaal los met vooroordelen over Joden (De Telegraaf, 12 maart 2014).

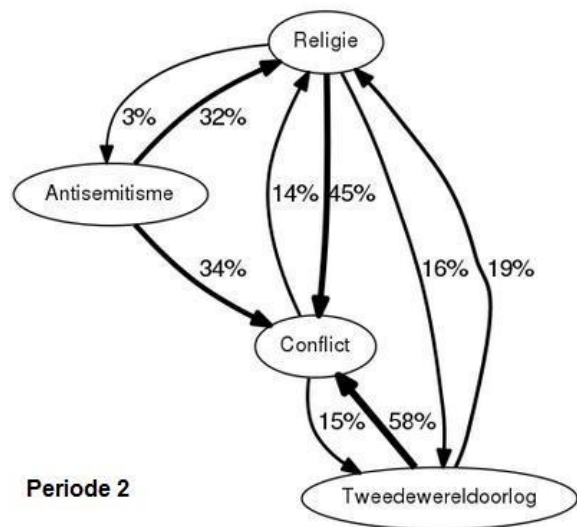
Tabel 4.2: Associatietabel totaal

Als het over de Tweede Wereldoorlog gaat, is de kans 36% dat het ook over conflict gaat. Het zullen vaak artikelen zijn waar situaties of daden van oorlogsmisdadigers worden herinnerd en beschreven. Ook is er sprake van 12% religiegerelateerd nieuws, wat in combinatie met WOII verklaard kan worden door de massale deportatie van Joden. Dat het antisemitisme en de Tweede Wereldoorlog geen associaties hebben met elkaar, komt door de gekozen zoekterm van het antisemitisme waar alle artikelen over WOII in uitgesloten werden. Om de ontwikkeling te kunnen bekijken, zijn de associaties opgesplitst per periode. Dit is weergegeven in tabel 4.3 t/m 4.7.

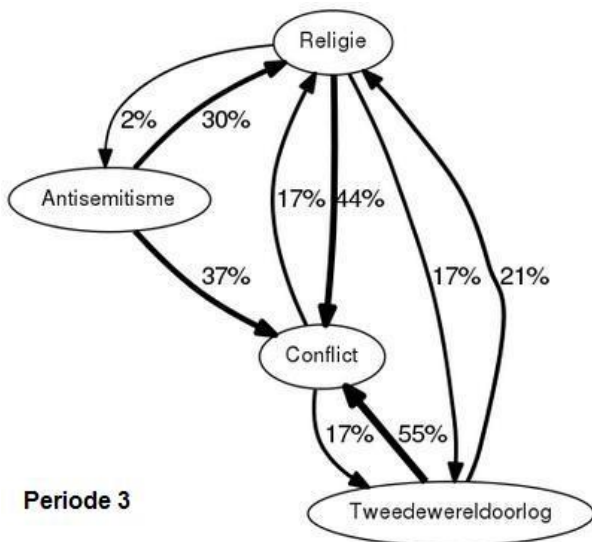
Periode 1

Tabel 4.3: Associatietabel periode 1

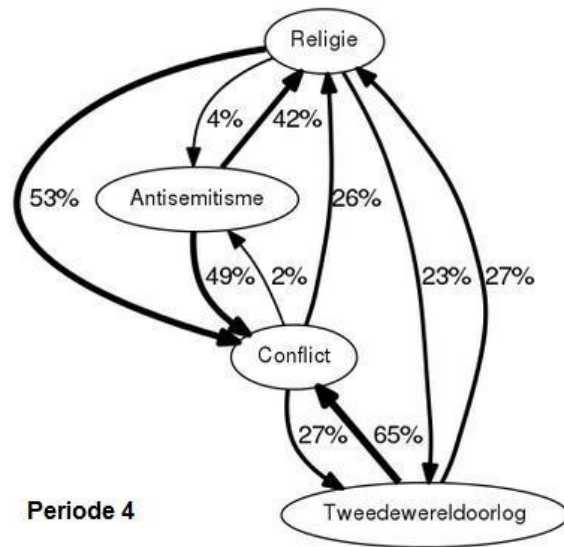
Periode 2

Tabel 4.4: Associatietabel periode 2

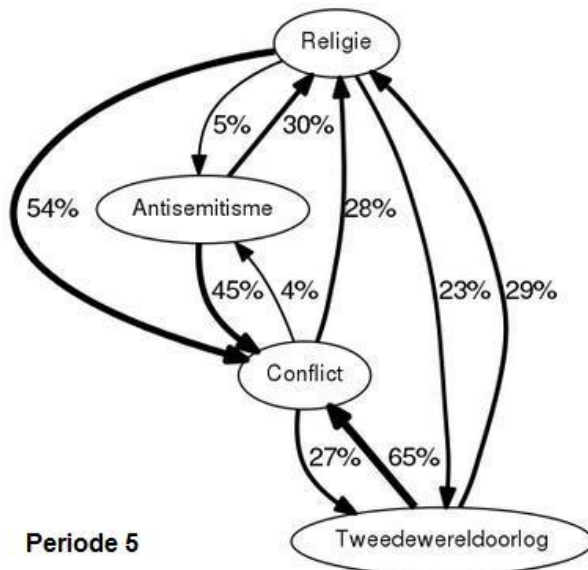
Periode 3

Tabel 4.5: Associatietabel periode 3

Periode 4

Tabel 4.6: Associatietabel periode 4

Periode 5

Tabel 4.7: Associatietabel periode 5

Globaal genomen nemen bijna alle associaties toe over de gehele periode. Dit wil zeggen dat de nieuwswaarden erg met elkaar samenhangen. De ontwikkeling van religie is het opmerkelijkst, waar de kans op conflict-nieuws steeds groter wordt en er dus meer artikelen zijn die over religie in combinatie met conflict gaan. De journalistieke interesse voor religie opzichzelfstaand neemt af. Religie wordt over tijd niet meer beschreven in termen van binding (verzuiling), maar juist in relatie met polarisatie en conflict. Andersom geldt dit ook,

steeds meer conflict-nieuws is religie gerelateerd wat valt te verklaren door de conflicten die ontstaan vanuit religieuze onenigheden. Het conflict-nieuws verandert ook qua percentage antisemitisme-nieuws. Waar tot en met periode 3 de kans nog 0% was dat het conflict-nieuws over antisemitisme gaat, is dat gegroeid naar 4%. Het conflict tussen Israël en Palestina is een conflict tussen Joden en Moslims, wat het onderwerp antisemitisme weer doet oplaaien en er in het kader van het conflict ook weer geschreven wordt over het antisemitisme. Ook andersom is de kans op conflict-nieuws in het antisemitisme-nieuws steeds groter geworden. Tot slot is in het nieuws over de Tweede Wereldoorlog de kans op religie- en conflict-nieuws steeds groter geworden.

4.3 Framing

In deze derde paragraaf zullen de uitkomsten van de handmatige inhoudsanalyse wat betreft de framing van het Jodendom en het conflict in Israël en Palestina aan bod komen. De nieuwswaarde conflict is dominant en is interessant om verder te bestuderen omdat het conflict zich ontwikkelt. Deze handmatige inhoudsanalyse is dan ook gespecificeerd op het conflict-nieuws in *De Telegraaf*.

H5: Door het lopende Israël – Palestina conflict zal de berichtgeving rondom het Jodendom steeds meer geframed worden in de daderrol in plaats van de slachtofferrol.

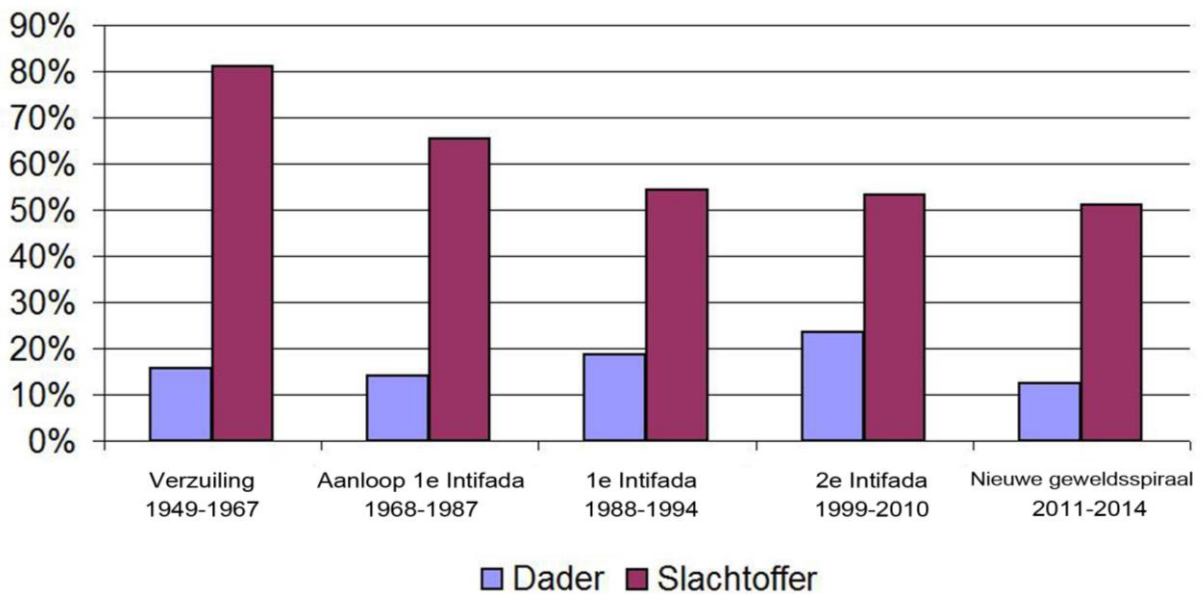
Vanuit de Tweede Wereldoorlog is het beeld van Joden als slachtoffer ontstaan en is de verwachting dat ze in de periode na WOII vooral als slachtoffer geframed zullen worden. Het conflict tussen Israël en Palestina, wat de gehele periode al speelt, heeft aan de andere kant ook een zekere invloed op het percentage slachtoffer-framing als op het percentage dader-framing. Over de gehele periode genomen worden Joden 61% als slachtoffer geframed en 17% als dader. Bij een conflict met twee partijen, zou een gelijkmatigere verhouding verwacht worden. Deze cijfers laten echter een groot contrast zien. In een conflict met twee partijen en met een objectieve journalistieke benadering zouden beide frames gelijkwaardig aan bod moeten komen. Met een One Sample T-test, met een norm van 0,5 is berekend dat het

slachtoffer-frame significant vaker dan 50% voorkomt ($t=7,231$, $df=1016$, $p=0,000$), waar het dader-frame significant minder dan 50% voorkomt ($t=-28,135$, $df=1016$, $p=0,000$).

Doordat de data is gecodeerd in vijf periodes, is er een overzicht te genereren van de ontwikkelingen van Joden in een slachtofferrol of in een daderrol. In grafiek 4.2 is deze ontwikkeling zichtbaar. Het slachtoffer-frame laat een duidelijke dalende beweging zien en neemt elke periode met een significant verschil af ($\chi^2=53,834$, $df=4$, $p=0,000$, *Cramer's V*=0,23). Tot en met de Eerste Intifada is de daling erg sterk, en daarna wordt het een iets vlakkere daling. Het dader-frame is wat wisselvalliger. Vanaf de Eerste Intifada begint het toe te nemen, met een duidelijke piek tijdens de Tweede Intifada. Het verzwakken van de daling van het slachtoffer-frame en het toenemen van het dader-frame vallen samen tijdens de Eerste Intifada. In die periode was er sprake van gewelddadige aanvallen waar Israël ook als dader steeds meer in het nieuws kwam en daardoor lastiger als slachtoffer te framen was. In 2000 begon de Tweede Intifada in Israël/Palestina, wat de dader-frame piek kan verklaren in die periode. *De Telegraaf* is tijdens deze periode kritischer geweest tegenover Israël en heeft ze ook vaker als dader aangewezen in het conflict.

Het ironische is dat de Amerikaanse regering, waar Barack Obama mogelijk de nieuwe leider van wordt, het onlangs juist heeft opgenomen voor de Arabische inwoners van deze dorpen door Israël te bekritisieren om zijn voortdurende bouwactiviteiten in deze dorpen. Washington zegt dat Israël zo het vredesproces met de Palestijnen schaadt. (...) Hij heeft de aanslag veroordeeld (De Telegraaf, 23 juli 2008).

Tijdens de in de volksmond genoemde Derde Intifada zakt het percentage weer richting de waardes van voor de Intifada's. Al met al een licht stijgende beweging, met een uitschieter tijdens de Tweede Intifada. Tussen periodes 1, 2, 3 en 4 is een significante stijging te zien en in periode 5 een significante daling ($\chi^2=11,277$, $df=4$, $p=0,024$, *Cramer's V*=0,105). Ook is er sprake van dat het dader-frame negatief correleert met het slachtoffer-frame (*Pearson correlation*= -0,049, $N=3136$, $p=0,006$). Als er sprake is van een toename van het dader-frame, zal het slachtoffer-frame afnemen en vice versa.

Grafiek 4.2: Ontwikkeling slachtoffer-frame & dader-frame

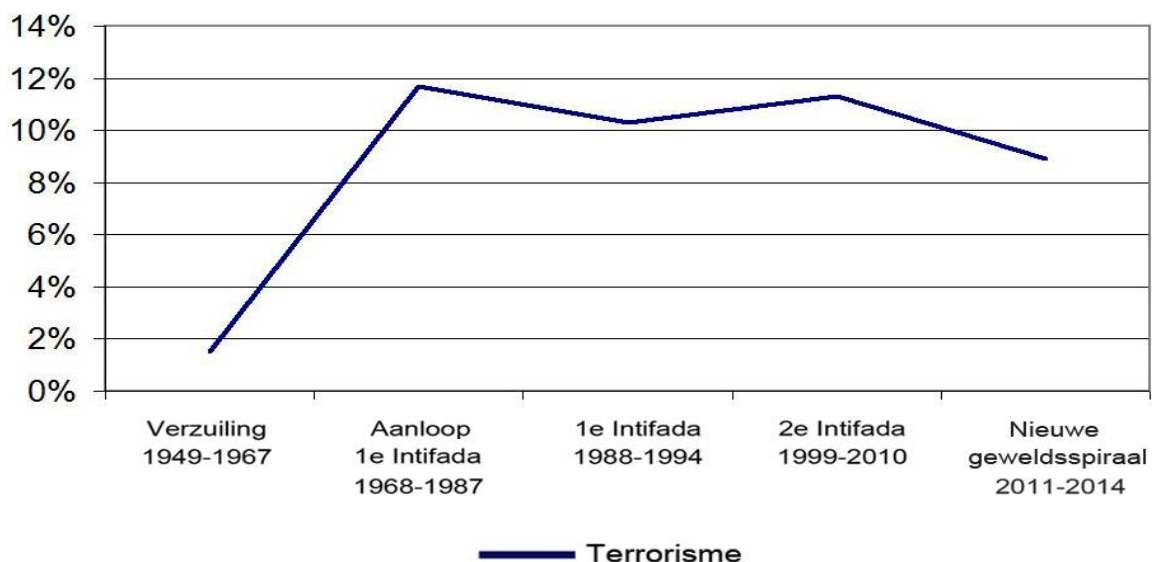
Over de gehele periode is er een significant verschil tussen het slachtoffer-frame en dader-frame. Doordat de frames richting elkaar bewegen is het interessant om dit verschil per periode te bekijken. Er is hiervoor wederom een One Sample T-test gedaan met een norm van 0,5, maar nu opgesplitst per periode. Hieruit blijkt dat het dader-frame in elke periode significant minder is dan 50% ($p=0,000$). Zelfs tijdens de piek in de Tweede Intifada komt het niet in de buurt van de 50%. Dat het slachtoffer-frame afneemt is wel positief getest. Waar in de periode van de verzuiling en de aanloop naar de Eerste Intifada het nog significant meer is dan 50% ($p=0,000$), is dat tijdens de 2 Intifada's en de nieuwe geweldsspiraal niet meer het geval ($p=0,208$, $p=0,363$, $p=0,779$).

Het feit dat het conflict-nieuws toeneemt, het slachtoffer-frame steeds minder wordt en het dader-frame niet drastisch toeneemt, wijst erop dat steeds meer artikelen niet in een good guy / bad guy rol worden geframed. Dit contrasteert met de literatuur hierover, waar Ruigrok (2008) stelt dat artikelen juist vaker in een good guy/ bad guy rol worden geframed. Ook vallen er verbanden te leggen met de eerder genoemde nieuwswaarden. Joden worden in het nieuws omtrent de Tweede Wereldoorlog vaak als slachtoffer geframed. De daling van het slachtoffer-frame is tot periode 3 zeer sterk, wat neigt naar de gedachte dat het nieuws over WOII wellicht ook afneemt. Opmerkelijk is dat het nieuws over deze Tweede Wereldoorlog juist stijgt. Dit betekent dat er steeds meer nieuws is over de Tweede Wereldoorlog, maar inhoudelijk verandert het wat betreft het framen van de Joden als slachtoffer. De sympathie en het begrip voor het Jodendom neemt af, wat ook terug te zien is in de toename van het dader-

frame. De hypothese kan hier worden aangenomen, met een kleine kanttekening. De slachtofferrol neemt af en de daderrol neemt inderdaad toe, maar de daderrol stijgt niet met een zodanig tempo dat gesproken kan worden van een omwenteling van slachtoffer naar dader.

H6: De aanslagen in het Israël – Palestina conflict zullen na de aanslagen van 11 september 2001 vaker als terrorisme worden geframed.

Door de aanslag in New York op 9/11 en de daaropvolgende ‘War on terror’, is terrorisme een veelgebruikte term geworden in het brengen van conflict-nieuws. Het Israël / Palestina conflict wordt slechts in 8,8% van de artikelen geframed als terrorisme. *De Telegraaf* plaatst het conflict vaker in een ander oorlogsperspectief, dan een oorlog tegen of met terroristen. Om te kijken naar de ontwikkeling van het voorkomen van terrorisme-frame, is het weergegeven per periode in grafiek 4.3.

Grafiek 4.3: Ontwikkeling terrorisme-frame

In grafiek 4.3 is te zien dat het terrorisme-frame pas vanaf halverwege periode 1 voorkomt, met daarin een scherpe stijging naar een redelijk constant niveau. De ontwikkeling van het terrorisme-frame is opmerkelijk gezien de vele conflicten die in die eerste periode ook al

speelde. De hoogste piek is tijdens de aanloop naar de Eerste Intifada. Deze Intifada is het eerste voorval wat in termen van terrorisme wordt geframed.

Kort voor de aankomst van de Nederlanders maakte Abu Ja' Afar onomwonden duidelijk dat de recente erkenning van de staat Israël en het afzweren van terrorisme door de PLO niet betekenen dat de rust in het Midden-Oosten eerdaags zal terugkeren. „De Intifada (de Palestijnse volksopstand op de Westbank en Gaza) zal nog toenemen — laat de wereld ons niet vragen daar mee te stoppen! Pas als de Palestijnen een soevereine, onafhankelijke staat hebben, zal er een duurzame oplossing komen in het conflict." Op mijn vraag of het afzweren van terrorisme ook geldt voor de door Israël bezette gebieden, was zijn antwoord: „Nee." Hij voegde eraan toe: „De Israëli's gedragen zich daar als terroristen." (De Telegraaf, 09 januari 1989).

Een tweede piek is tijdens de Tweede Intifada waar te nemen. Hierin zijn in 2001 de aanslagen van 11 september, wat dus overeenkomt met de literatuur dat na deze aanslagen veel conflicten in termen van terrorisme worden geframed. Tijdens de laatste periode van 2011 tot 2015 is er weer sprake van een daling. Een mogelijke verklaring hiervoor is het opkomende geweld van groepen als Al-Qaida en de Islamitische Staat (IS). Het framen van de daden van IS als terrorisme, verdrukt het terrorisme-frame van het Israël/Palestina conflict in de media.

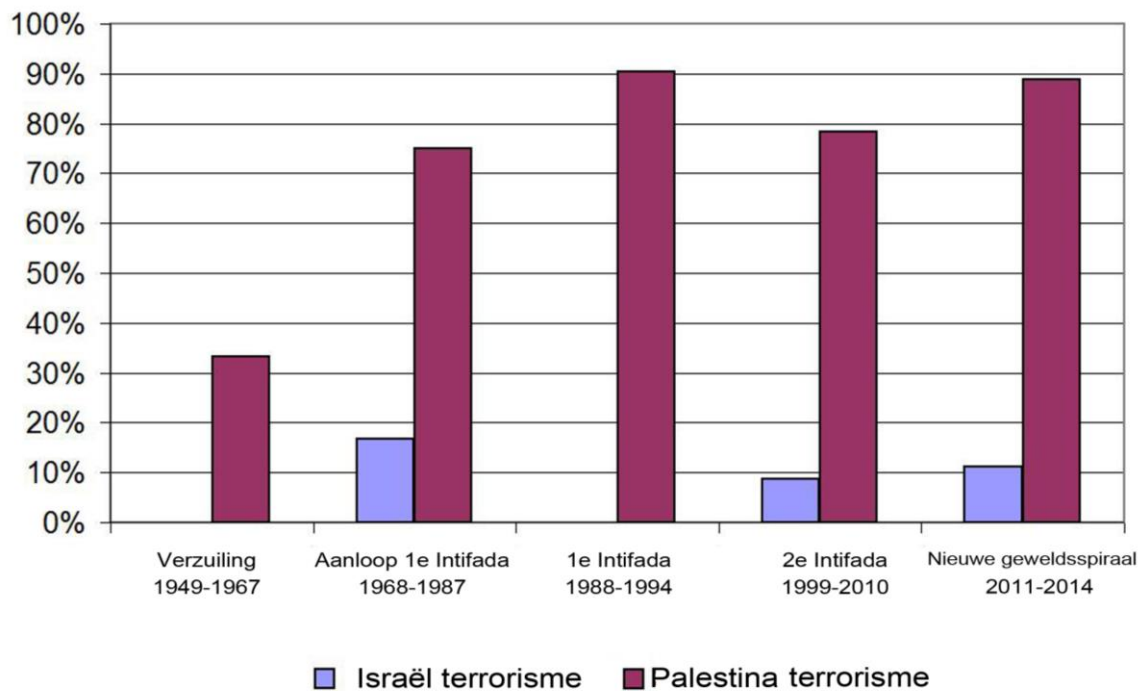
De verschillen tussen de periodes zijn significant ($\chi^2=17,829$, $df=4$, $p=0,001$, *Cramer's V*=0,132), waardoor de hypothese kan worden aangenomen en er kan worden gesteld dat in de periode na 9/11 (P4) het terrorisme-frame vaker voorkomt. Een kanttekening hierbij is wel dat tijdens de laatste periode het percentage weer afneemt.

H7: De Palestijnen worden als terroristen geframed.

In de vorige alinea is besproken dat het conflict tussen Israël en Palestina in 8,8% van de artikelen als terrorisme wordt geframed. Er is hierbij ook gekeken naar wie er dan als terrorist wordt aangewezen, de Israëli's of de Palestijnen. Gezien de aanslagen wederzijds zijn, zou er

verwacht kunnen worden dat het 50/50 verdeeld is. De resultaten zeggen echter wat anders. Binnen die 8,8% van de artikelen, worden de Palestijnen in 80,9% als terrorist geframed tegenover maar 9% van Israël. Met een One Sample T-test met een norm van 0,5 is voor beiden een significant verschil gemeten met de verwachte 50% (Israël: $t=-13,451$, $df=88$, $p=0,000$ / Palestina: $t=7,374$, $df=88$, $p=0,000$). Ook blijkt dat er een significante negatieve correlatie is tussen het Israël-terrorist frame en slachtoffer-frame (*Pearson correlation*= -1,44, $N=319$, $p=0,004$) en een positieve correlatie met het dader-frame (*Pearson correlation*=0,215, $N=391$, $p=0,000$). Dit wil zeggen dat als Israël als terrorist wordt geframed, het slachtoffer-frame daalt en het dader-frame stijgt. Als Palestina als terrorist wordt geframed, is er een significante positieve correlatie met het Joodse slachtoffer-frame (*Pearson correlation*=0,139, $N=391$, $p=0,006$). Dit betekent dat als Palestina als terrorist aangewezen wordt, het percentage artikelen met Joden als slachtoffer toeneemt. Andersom is er geen significante correlatie gevonden met het dalen van het dader-frame als Palestina als terrorist toeneemt. Dit is opvallend en betekent dat het dader-frame van Israël los staat van het feit of Palestina als terrorist wordt aangewezen.

Het is Interessant om de ontwikkeling over tijd te bekijken en de metingen per periode op te splitsen. In grafiek 4.4 is dit weergegeven. Tijdens de aanloop naar de Eerste Intifada is een flinke stijging te zien in het terrorisme-frame van Israël. Gedurende deze Eerste Intifada daalt dit weer. Daarna stijgt het naar een redelijk constante waarde, die zeer licht blijft stijgen tot 11%. Tijdens de Tweede Intifada wordt Israël wel genoemd als terrorist, dit is echter miniem. De Intifada is een opstand van de Palestijnen, wat in *De Telegraaf* blijkbaar als terroristisch geweld van Palestijnse zijde wordt geframed en niet zo zeer als terrorisme vanuit Israël. Het percentage Palestijns terrorisme piekt namelijk tijdens de Eerste Intifada en heeft over tijd een stijgende lijn. Opvallend is dat tijdens de Tweede Intifada het percentage Palestijns terrorisme lager ligt dan bij de Eerste Intifada. Dit in combinatie met een stijgend percentage Israëliisch terrorisme, wijst op een veranderende blik op het conflict waar de Palestijnen minder vaak beschuldigd worden van terrorisme dan voorheen bij aanslagen.

Grafiek 4.4: Ontwikkeling terrorisme-frame Israël versus ontwikkeling terrorisme-frame Palestina

Het verschil tussen de periodes is niet significant. Dit heeft te maken met de het lage aantal artikelen, waardoor significantie moeilijker aan te tonen is. Ook is er per periode gekeken naar de significante verschillen met een One Sample T-test met een norm van 0,5. Voor Israël zijn hier in P1 en P3 geen waarden voor, aangezien in die twee periodes 0 artikelen zijn gecodeerd met het terrorisme-frame van Israëliëse zijde. Alle andere periodes zijn significant minder dan 50% ($p=0,000$). Voor het terrorisme vanuit Palestina zijn periode 2 t/m 5 significant meer dan 50% ($p=0,011$, $p=0,000$, $p=0,004$, $p=0,000$). Tijdens de verzuiling was dit nog niet het geval, omdat het terrorisme-frame zich pas in deze eerste periode ontwikkelde.

Het onderzoek wijst uit dat de Palestijnen vooral als terroristen worden geframed, waar het geweld van de Israëliërs wordt geframed als legitiem geweld. De hypothese wordt dan ook aangenomen.

Langs de Israëlisch - Syrische bestandslijn is de laatste weken een ongemeen gevaarlijke situatie ontstaan. Herhaalde beschietingen en infiltraties van Palestijnse terroristen vanaf Syrische grondgebied hebben in een totale veldslag tussen Israëliëse en Syrische troepen geresulteerd (De Telegraaf, 10 januari 1973).

Het Israëlische leger bracht Hamas afgelopen weekeinde een aantal zware klappen toe. Bij een van die aanvallen kwamen negen burgers om. In totaal vielen gisteren 21 Palestijnse slachtoffers, de dodelijkste dag sinds de start van de confrontatie President Obama herhaalde gisteren dat Israël volledig in zijn recht staat om zichzelf te verdedigen tegen de Palestijnse raketterreur. Gisteren werden opnieuw tientallen projectielen vanuit de Gazastrook op Israël afgevuurd. Daarbij vielen enkele gewonden (De Telegraaf, 19 november 2012).

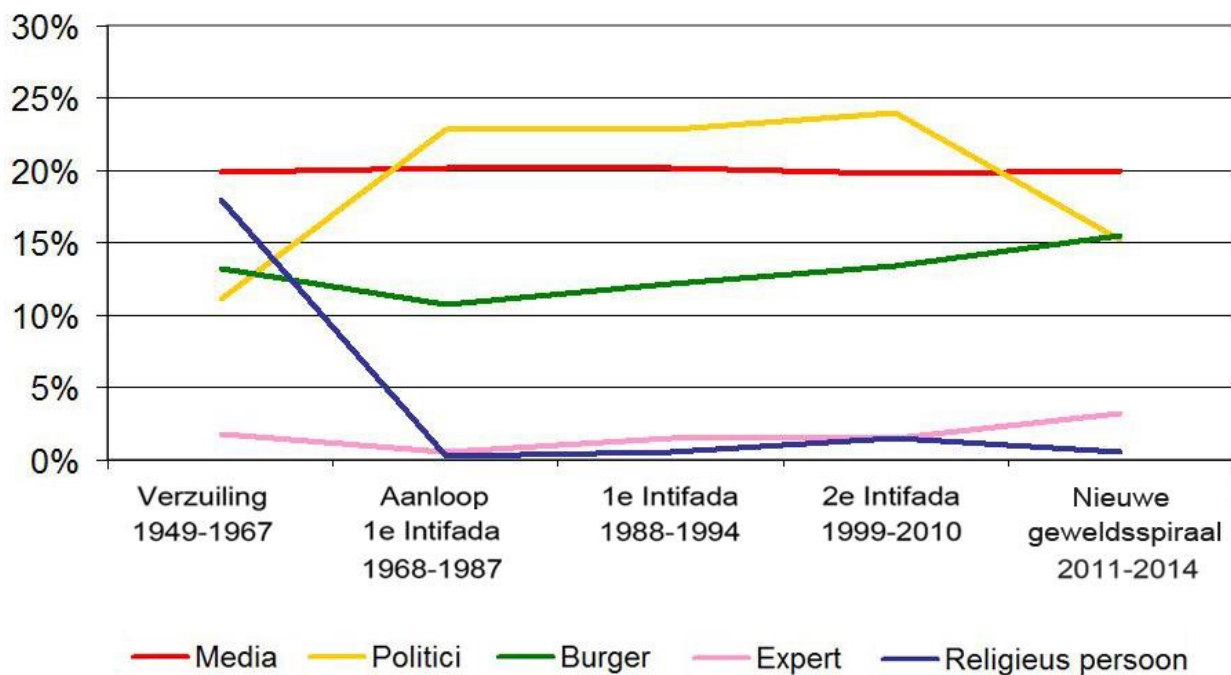
4.4 Brongebruik

Het laatste deel van het onderzoek is gericht op de geraadpleegde bronnen van de journalisten in *De Telegraaf* betreffende het conflict-nieuws. In deze paragraaf wordt de verdeling van het brongebruik weergegeven en ontwikkeling hiervan over tijd.

H9: Er zullen voornamelijk politici aan het woord gelaten worden.

De bronnen die journalisten raadplegen zijn essentieel voor de nieuwsproductie en voor welk frame het artikel meekrijgt. Er worden in totaal 1568 bronnen aan het woord gelaten, in de 1017 artikelen. Dit komt neer op 1,54 bronnen per artikel. Opgesplitst per periode zit er enige ontwikkeling in de hoeveelheid bronnen per artikel. Tijdens de verzuiling lag het nog een stuk lager (1,39) en tijdens de eerste twee Intifada's iets hoger (1,6 en 1,66). Omdat het in deze twee periodes gaat om oorlogen, waren er waarschijnlijk meer interessante bronnen om aan het woord te laten. Tijdens de nieuwe geweldsspiraal daal dit aantal weer naar 1,53.

In dit onderzoek zijn vijf verschillende bronnen onderscheiden; Media (64,8%), politici (19,5%), burgers (13%), experts (1,7%) en belangrijke religieuze personen (1%). In grafiek 4.5 is de verdeling en het verloop hiervan weergegeven.

Grafiek 4.5: Ontwikkeling brongebruik in de berichtgeving

Het gebruik van andere media als bron heeft in totaliteit het grootste aandeel, maar in de grafiek is te zien dat ze niet in alle periodes de meest gebruikte bron zijn. Het is in zekere zin ook voor de hand liggend dat andere media, zoals buitenlandcorrespondenten, veel geraadpleegd en genoemd worden. Zij zijn vaak aangesloten bij het medium (*De Telegraaf*) en de enige betrouwbare c.q. bekende bron ter plekke daar aan de andere kant van de wereld voor *De Telegraaf*. Dit zegt echter niks over de betrouwbaarheid en objectiviteit van de informatie, aangezien dit nog steeds gekleurd of beïnvloed kan zijn door factoren daar ter plaatse. In grafiek 4.5 is te zien dat tijdens de verzuiling, naast andere media, het aandeel religieuze personen erg hoog is. Dit daalt vervolgens naar een zeer laag niveau. Het minder belangrijk worden van religie voor de maatschappij kan hier in rol in spelen, waardoor de laatste 45 jaar nauwelijks nog religieuze leiders aan het woord worden gelaten. Opvallend is dat in totaliteit de nieuws waarde religie steeg (zie paragraaf 4.2), maar inhoudelijk qua brongebruik dus wel is veranderd. Het ontbreken van de religieuze leiders als bron betekent ook dat het conflict in Israël en Palestina niet als een religieus conflict wordt gezien, maar meer als een politiek spel. Politici voeren dan ook de boventoon in het brongebruik tijdens de aanloop naar de Eerste Intifada en gedurende de eerste twee Intifada's zelf. Het aandeel verhalen of quotes van burgers heeft vanaf de aanloop naar de Eerste Intifada een significante stijging. Tijdens de periode van de nieuwe geweldsspiraal zelfs een hoger percentage dan politici die aan het woord komen. De 'normale' burger wordt een steeds belangrijkere bron

voor het produceren van nieuws. Een achterliggende reden hiervoor kan zijn dat lezers zich hiermee kunnen identificeren ondanks dat het buitenlands nieuws is. Ook wordt het nieuws steeds sensationeler, waar ook getuigenverslagen bij horen.

“Die oude man en vrouw vertelden me dat ordetroepen hun wijk waren binngetrokken en alle burgers die ze op hun weg des doods tegenkwamen, standrechtelijk executeerden. Zelfs baby's, soms pas acht weken oud. Ook hun eigen kleinkinderen werden vermoord” (De Telegraaf, 01 september 2012).

Het percentage experts aan het woord is erg laag, maar wel toenemend over tijd. Er is wellicht weinig expertise op dit gebied, wat een reden kan zijn voor het ontbreken ervan in de berichtgeving. Doordat het een langlopend conflict is, ontstaat er langzaam steeds meer expertise en ook een toename van experts aan het woord. Echter om dit te kunnen vaststellen zal er verder onderzoek gedaan moeten worden naar het gebruiken van experts als bron. Alle verschillen tussen de periodes van de bronnen zijn significant bevonden ($\chi^2=38,831$, $df=16$, $p=0,001$, $Cramer's V=0,079$) en het precieze verloop is in tabel 4.8 terug te vinden. Ook in deze tabel is te zien dat er voornamelijk politici aan het woord worden gelaten en wordt de hypothese dus aangenomen.

Tabel 4.8: Brongebruik in de berichtgeving per periode					
	Verzuiling	Aanloop 1^e Intifada	1^e Intifada	2^e Intifada	Nieuwe geweldsspiraal
Media	19,9%	20,2%	20,2%	19,8%	20%
Politici	11,1%	22,9%	22,9%	24%	15,2%
Burger	13,2%	10,8%	12,2%	13,4%	15,5%
Expert	1,8%	0,6%	1,5%	1,5%	3,2%
Religieus persoon	18%	0,3%	0,6%	1,5%	0,6%

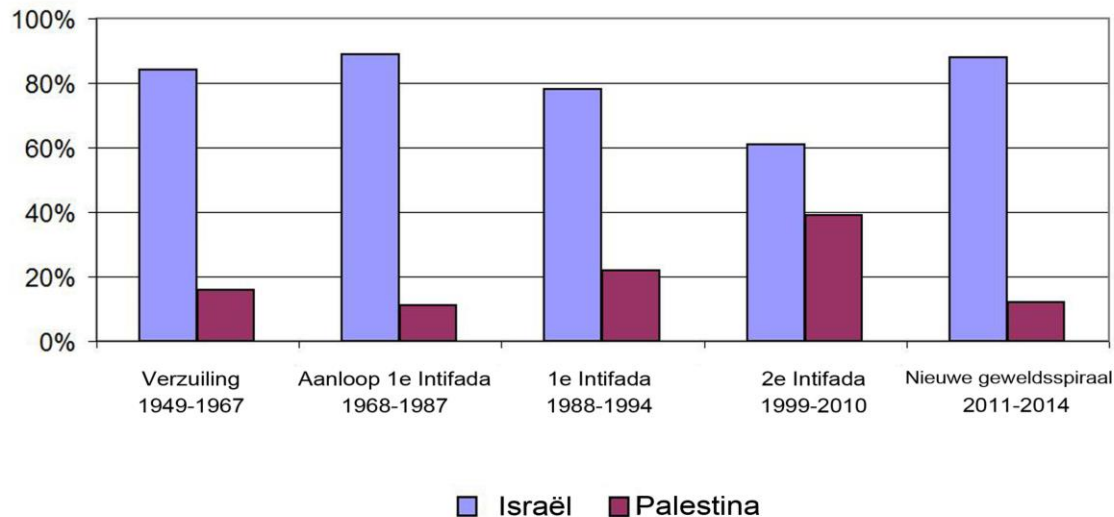
H8: Er zijn meer Israëlische bronnen dan Palestijnse bronnen.

Objectieve journalistiek bestaat uit hoor en wederhoor en conflicten vanuit meerdere perspectieven belichten. Hoor en wederhoor gaat ook samen met het aan het woord laten van bronnen uit de landen van het conflict. In totaal waren er 287 artikelen met een Israëlische en/of Palestijnse bron, met in totaal 391 Israëlische of Palestijnse bronnen aan het woord. Dit komt neer op 1,36 bronnen per artikel. In verhouding met het totale bronverbruik ligt dit iets lager. Dit betekent dat er per artikel minder verschillende bronnen gebruikt worden als het om Palestijnse of Israëlische bronnen gaat. Ook per periode opgesplitst ligt dit gemiddelde consequent lager. Wel is een piek te zien tijdens de Tweede Intifada waar het uitkomt op 1,52 bronnen per artikel. In tabel 4.9 zijn alle verhoudingen weergegeven.

Tabel 4.9: Gemiddeld aantal bronnen per artikel					
	Verzuiling	Aanloop 1 ^e Intifada	1 ^e Intifada	2 ^e Intifada	Nieuwe geweldsspiraal
Bronnen totaal	1,39	1,52	1,60	1,66	1,53
Bronnen Israël/Palestina	1,24	1,30	1,32	1,52	1,40

De verhouding onderling tussen Israëlische en Palestijnse bronnen is opvallend. Waar Israël in 78,8% van de gevallen aan het woord komt, komen de Palestijnen maar in 21,2% van de artikelen aan het woord. In het kader van objectieve journalistiek zou dit voor beide landen rond de 50% moeten liggen, maar uit de One Sample T-test (norm=0,5) blijkt dat hier significant van wordt afgeweken (Israël: $t=13,895$, $df=390$, $p=0,000$ / Palestina: $t=-13,895$, $df=390$, $p=0,000$). Om dit verder te onderzoeken is dit per periode berekend en weergegeven in tabel 4.10 en grafiek 4.6. Te zien is dat er in periode 1 t/m 3 een groot verschil is tussen Israël en Palestina, wat vanaf de Eerste Intifada in periode 3 steeds kleiner wordt. In periode 4, tijdens de Tweede Intifada gaat het richting een 50/50 verhouding, maar tijdens de zogenoemde Derde Intifada wordt het verschil weer groter. Gesteld kan worden dat tijdens de Eerste Intifada en de Tweede Intifada er enigszins sprake is van hoor en wederhoor en dat de PR-machine van Palestina op gang komt. Deze significante verschillen ($\chi^2=25,112$, $df=4$, $p=0,000$, *Cramer's V*=0,253) tussen Palestijnse en Israëlische bronnen, zichtbaar in tabel

4.10, tonen aan dat de journalistiek zich ontwikkelt en Palestina meer de kans krijgt om zichzelf te framen door aan het woord te komen. Toch blijft Israël significant vaker aan het woord en wordt de hypothese aangenomen.

Grafiek 4.6: Brongebruik Israël versus Brongebruik Palestina, per periode

Tabel 4.10: Brongebruik Israël versus Brongebruik Palestina, per periode						
	Verzuiling	Aanloop 1 ^e Intifada	1 ^e Intifada	2 ^e Intifada	Nieuwe geweldsspiraal	Significantie periodes
Israël	84%	89%	78%	61%	88%	0,000**
Significantie >50%	0,000*	0,000*	0,000*	0,032*	0,000*	
Palestina	16%	11%	22%	39%	12%	0,000**
Significantie <50%	0,000*	0,000*	0,000*	0,032*	0,000*	

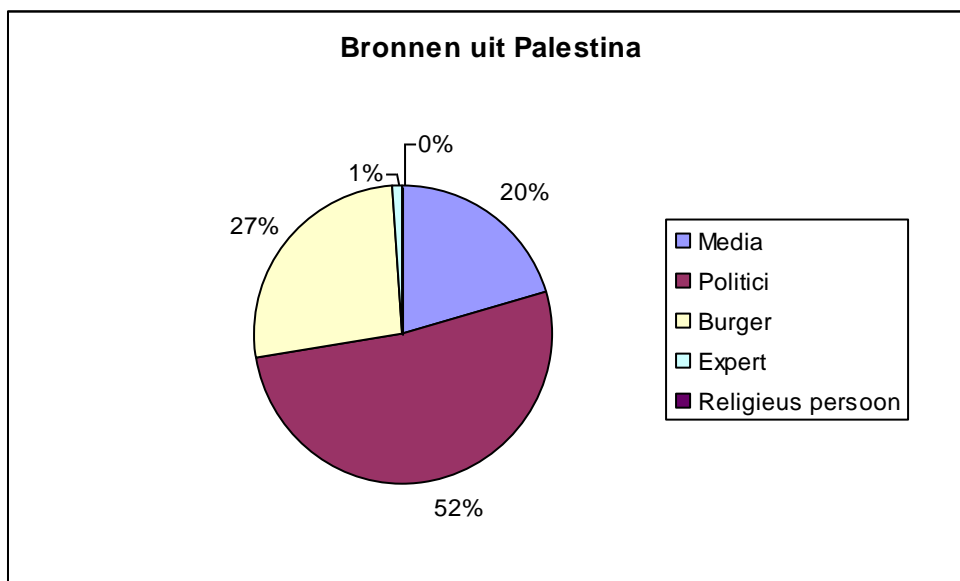
* statistisch significant verschil binnen de periode, met een alfa van 0,05 op basis van een One Sample T-test met een norm van 0,5 / ** statistisch significant verschil tussen de periodes, met een alfa van 0,01 op basis van een Chi-square test

Wetende dat vooral Israël aan het woord wordt gelaten, is er gekeken naar het framegebruik in de artikelen waar Israël als bron is gebruikt. In 26% van de artikelen komt het dader-frame voor en in 54% het slachtoffer-frame. Ook hier is een One Sample T-test met een norm van 0,5 gedaan, waar het dader-frame significant minder dan 50% voorkomt ($t=-9,6$, $df=307$, $p=0,000$), maar het slachtoffer-frame niet significant meer is dan 50% ($p=0,139$). Dit is opvallend, omdat dat het percentage dader-frame hier hoger ligt ten opzichte van de totale

bronnen (17%) en het percentage slachtoffer-frame juist lager (61%). Dit betekent dat over de gehele periode dat Israël aan het woord is, dit niet perse zegt dat ze vaker als slachtoffer en minder vaak als dader worden geframed. Een kleine kanttekening hierbij is dat het aantal artikelen te zodanig laag was, dat de berekening niet per periode opgesplitst kon worden wat de analyse completer zou maken. Wat wel duidelijk uit deze analyse kwam is dat als Palestina aan het woord is, het percentage 50,6% is wat betreft Joden als dader en het percentage slechtst 34% voor Joden als slachtoffer. Deze 34% is daarbij significant minder dan 50% ($t=-3,115$, $df=82$, $p=0,003$). Dit verschilt duidelijk met de totale bronnen en met die van Israël. Palestijnse bronnen gebruiken de media dus gemiddeld meer dan de totale bronnen om Israël als dader te framen, wat resulteert in een hoger percentage dader-frame en een lager percentage slachtoffer-frame. Ook hiervoor geldt dat de n-waardes te laag waren om het per periode te bestuderen. Qua terrorisme zijn er weinig verschillen gevonden tussen Israëlische bronnen en Palestijnse bronnen. Wel noemenswaardig is het Israël-terrorisme frame als Palestina aan het woord is, wat beduidend hoger ligt (17%) dan bij de totale bronnen (9%).

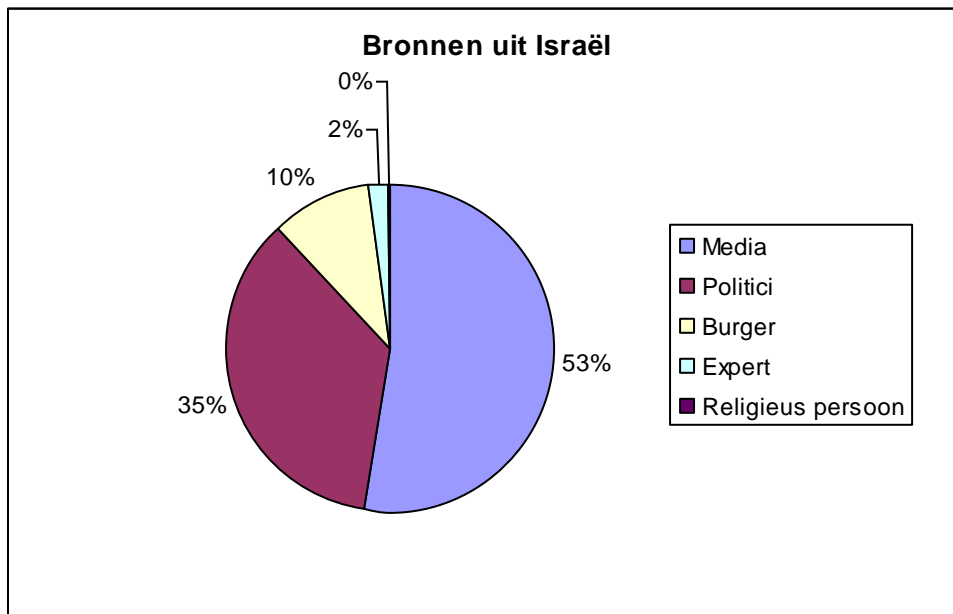
4.4.1 Bronverdeling per land

In de vorige alinea is het verschil in de hoeveelheid bronnen van Israël en Palestina besproken. In deze paragraaf wordt per land gespecificeerd hoe de verhouding is tussen de verschillende bronnen.

Grafiek 4.7: Bronverdeling van Palestijnse bronnen

In grafiek 4.7 is de bronverdeling van Palestijnse bronnen te zien. Het zijn met name politici die aan het woord worden gelaten. Ook het percentage burgers is relatief groot, wat waarschijnlijk veel om slachtoffers van aanslagen zal gaan. Opvallend is dat er geen enkele religieuze leider aan het woord is gelaten.

Grafiek 4.8: Bronverdeling van Israëlische bronnen

In grafiek 4.8 is de verdeling van de Israëlische bronnen zichtbaar. Meer dan de helft bestaat hier uit andere media, zoals buitenlandcorrespondenten en Israëlische persbureaus of journalisten. Dit sluit aan op de theorie van Luyendijk (2010) dat Israël bekend staat om haar goed geoliede PR-machine. Volgens Luyendijk (2010) zijn de media hier op orde en is in geïnvesteerd, waardoor ze in de gelegenheid zijn om bijvoorbeeld de Nederlandse pers te woord te staan en van informatie te voorzien. Het feit dat dit in Palestina minder het geval is, komt de objectiviteit niet ten goede. Journalisten kunnen lastiger hun verhaal halen bij de Palestijnen, waardoor vooral Israëlische pers aan het woord komt. De tweede grote groep zijn de politici. Veel premiers en leiders die aan het roer hebben gestaan worden geciteerd. Ook officieren van het leger hebben hier een aandeel in.

De verschillen tussen de landen zijn in de grafieken 4.7 en 4.8 goed zichtbaar. Waar Israël gebruik maakt van haar goed georganiseerde media, moet Palestina het vooral hebben van de politici in het nieuws. Opvallend is dat er in verhouding meer Palestijnse burgers aan het woord worden gelaten, dan Israëlische burgers. Het feit dat dit vaak slachtoffers of getuigen zijn, laat zien dat de Palestijnen weldegelijk ook als slachtoffer worden neergezet

door middel van sensatieverhalen. Ondanks dat religieuze leiders maar zeer weinig als bron worden gebruikt en er vanuit deze data niet veel over te concluderen valt, is het wel opvallend dat alleen vanuit het Joodse geloof een bron is gebruikt en vanuit de Islam niet. Nederland is van oorsprong een Joods-christelijke samenleving, wat de kansen voor de Islam in de media wellicht kleiner maakt.

4.5 Veranderende rol media

In deze paragraaf wordt teruggegrepen naar de vorige resultaten, waarmee de veranderende rol van de media beschreven kan worden.

H1: De rol van de media verandert van informatief naar een waakhondfunctie.

Zoals in de theorie in hoofdstuk 2 is onderbouwd, wordt verwacht dat de media veranderen in hun rol voor de Nederlandse maatschappij. In dit onderzoek is aan de hand van framing en brongebruik gekeken in hoeverre het conflict tussen Israël en Palestina op een juiste journalistieke en objectieve wijze is weergegeven. Er is onder andere gekeken naar hoor en wederhoor van Israëlische en Palestijnse bronnen. In tabel 4.11 zijn de resultaten weergegeven. Er is sprake van een duidelijke ontwikkeling van de media. De Tweede Intifada in periode 4 is een periode geweest waar de media kritischer naar Israël keken dan voorheen. Over tijd daalt het percentage artikelen waar Joden als slachtoffer geframed worden en neemt dit met ruim 30% af, waar het dader-frame juist tot en met de Tweede Intifada toeneemt. Een verandering is zichtbaar, maar het slachtoffer-frame komt significant meer voor dan het dader-frame. De frames komen onder andere tot stand aan de hand van het brongebruik in de artikelen. De pro-Israël en pro-Jodendom houding wordt bevestigd in het brongebruik wat voor 78,8% uit Israël komt, tegenover maar 21,2% uit Palestina. Tijdens de Tweede Intifada naderen ze beiden de 50%.

Zoals weergegeven nemen op alle fronten de pro-Israël elementen af en de anti-Israël componenten toe. Er ontstaat geen evenwicht in de berichtgeving van het conflict, maar de ontwikkeling van een kritische blik jegens Israël is hiermee aangetoond. Hypothese 1 voorspelde een veranderende rol van de media, van informatief naar een kritische rol als

waakhond. Doordat er steeds meer evenwicht komt tussen het slachtoffer- en dader-frame en het brongebruik van bronnen uit Israël en Palestina, zou gesteld kunnen worden dat journalisten steeds meer de verhalen en feiten tegen elkaar afwegen van beide partijen en niet meer direct de kant van Israël kiezen in dit conflict. Echter zegt dit niet dat de media rechtvaardig oordelen of daadwerkelijk objectief zijn. De hypothese kan wel worden aangenomen, omdat de media steeds meer fungeren steeds als waakhond ondanks dat er geen evenwicht in de berichtgeving is ontstaan.

Tabel 4.11: Overzicht ontwikkeling representatie Jodendom

	Verzuiling	Aanloop 1^e Intifada	1^e Intifada	2^e Intifada	Nieuwe geweldsspiraal	Totaal
Religie	-	+	+	+	+	+
WOII	+	-	+	+	-	+
Antisemitisme	-	+	-	+	+	+
Conflict	-	+	-	-	-	+
Dader-frame	-	-	+	+	-	+
Slachtofferframe	-	-	-	-	-	-
Terrorisme-frame	+	+	-	+	-	+
Israël terrorist	-	+	-	+	+	+
Palestina terrorist	+	+	+	-	+	+
Israëlische bronnen	+	+	-	-	+	+
Palestijnse bronnen	-	-	+	+	-	-

8. Conclusie & Discussie

De hoofdvraag van dit onderzoek zal in dit hoofdstuk beantwoord worden en luidt:

In hoeverre is de framing van het Jodendom in De Telegraaf veranderd in de periode van 1949 tot en met 2014?

De framing van het Jodendom hangt af van veel factoren, zoals de onderwerpen waarmee het Jodendom in het nieuws komt (nieuwswaarden), de ontwikkeling van het conflict tussen Israël en Palestina en het brongebruik van de journalisten.

De elementen die het Jodendom nieuwswaardig maken zijn vanaf 1949 tot en met 2014 sterk veranderd. Door de Joodsgerelateerde conflicten in het Midden-Oosten, is het conflict-nieuws toegenomen en is het veruit de belangrijkste nieuwswaarde. Het conflict-nieuws beweegt in frequentie mee met de oorlogen die op dat moment gaande waren en de aanslagen die gepleegd zijn. Een specifieke stijging is te zien na de aanslagen op 9/11 in New York. Daarna neemt het conflict-nieuws weer af, gezien de focus daarna niet zozeer op de Joodse conflicten lag en het nieuws voornamelijk ging over ‘The war on terror’. In het conflict-nieuws zijn er weinig associaties met andere nieuwswaarden, wat betekent dat de artikelen zich vooral richten op (politieke) informatie over het conflict en het geweld dat daarbij wordt gebruikt. Dit is anders als het gaat om religie-nieuws. De frequentie van het nieuws over het Jodendom als religie stijgt over tijd tegen de verwachting in. Een verklaring hiervoor is het Joodsgerelateerde conflict rondom Israël, waardoor het Jodendom nieuwswaardig blijft als religie. Het religie-nieuws heeft sterke associaties met het conflict-nieuws. In 29% van de artikelen over religie, komt ook conflict-nieuws aan bod. In dit onderzoek stond alleen het Jodendom centraal en deze religie speelt een rol in de conflicten die veelvuldig in het nieuws komen. In eerdere literatuur gaat het om religie in de media in het algemeen, wat aanzienlijk is gedaald na de verzuiling (Emons et al., 2009). Verder onderzoek naar de rol van religie en de relatie met ander nieuws, kan meer inzicht geven in de nieuwswaarde die religie heeft voor de media. Het nieuws over de Tweede Wereldoorlog stijgt over tijd, wat opmerkelijk te noemen is gezien het conflict inmiddels ruim 70 jaar geleden speelde. Jaarlijks rond de maand mei (Bevrijdingsdag) is het een veelbesproken en nieuwswaardig onderwerp, wat de nieuwswaardigheid in stand houdt. Het nieuws over de Tweede Wereldoorlog heeft vooral associaties met het conflict-nieuws en niet zozeer met

religiegerelateerd nieuws. Dit betekent dat de artikelen over de Tweede Wereldoorlog zich focussen op het conflict en bijvoorbeeld de veroordelingen van oorlogsmisdadigers en niet op het Jodendom als religie. Opvallend is ook het toenemende nieuws over de Tweede Wereldoorlog en het afnemen van het framen van Joden als slachtoffer. De focus van de berichtgeving over WOII ligt dus steeds minder op de Joodse slachtoffers van de oorlog.

Het antisemitisme blijft de gehele onderzoeksperiode nieuwswaardig en redelijk constant, maar weliswaar het minst nieuwswaardig van de vier. Vanaf 2001 (9/11) is er een stijging zichtbaar in de frequentie van het nieuws over het antisemitisme. De opkomende Moslimbewegingen zouden hiervoor een verklaring kunnen zijn, die relatief vaak de strijd tussen Islamieten en Joden aanhalen in hun uitingen. Door het wereldwijde maatschappelijke debat over de Islam, willen en krijgen (radicale) Moslims een groter platform om hun mening te uiten. Zo zijn er in de laatste jaren ook regelmatig pro-Palestina en anti-Israël demonstraties geweest waar het antisemitisme ook een rol in gespeeld kan hebben. Van Wonderen en Wagenaar (2015) hebben recent aangetoond dat de houding tegenover Israël onder jonge Moslims samenhangt met het stijgende antisemitisme. Om een beter beeld te kunnen krijgen van de correlatie tussen Moslims in de media en het opnieuw opkomen van het antisemitisme, zal er verder onderzoek gedaan moeten worden. Het Jodendom is veelal met meerdere aspecten tegelijk in het nieuws, de nieuwswaarden correleerde met elkaar. Een oorzaak hiervoor kan zijn dat de nieuwswaarden onderzocht zijn door middel van een automatische inhoudsanalyse. Dit heeft niet zozeer te maken met de kwaliteit van de zoektermen, deze zijn immers getest met een Precision & Recall, maar met de keuze voor een automatische inhoudsanalyse die toch altijd wat algemener blijft dan een handmatige inhoudsanalyse. Hoe deze nieuwswaarden precies samenhangen en wat de achterliggende context daarvan is, zou in vervolgonderzoek door middel van een handmatige inhoudsanalyse verder onderzocht kunnen worden.

Door onder andere het antisemitisme en de gruweldaden gericht op de Joden in de Tweede Wereldoorlog, kregen Joden veelal de slachtofferrol toegewezen in de media. Door het vele Joodse leed, was het bijna onmogelijk om ook negatief nieuws te brengen over het Jodendom. Het toenemende conflict-nieuws heeft een rol gespeeld in de afname van de slachtofferrol en de ontwikkeling van de daderrol. Het conflict in Israël, waar Joden vaak gelijkgesteld worden met Israëli's, heeft veel aandacht gekregen in *De Telegraaf* wat een andere blik op het Jodendom mogelijk heeft gemaakt. Over tijd daalt het percentage artikelen waar Joden als slachtoffer geframed worden en neemt met ruim 30% af, waar het dader-frame juist tot en met de Tweede Intifada toeneemt. Een verandering is zichtbaar, maar het

slachtoffer-frame komt significant meer voor dan het dader-frame. Tijdens de Tweede Intifada naderen de twee frames enigszins de 50%, maar daarvoor en daarna is er sprake van een groot verschil. Dit toont de houding van *De Telegraaf* ten opzichte van het conflict in Israël en de houding tegenover het Jodendom. De sympathie wordt minder en hierdoor neemt het slachtoffer-frame af, maar in het huidige conflict worden ze niet als dader aangewezen. Het saldo in totaliteit van het slachtoffer-frame en dader-frame daalt, maar het conflict-nieuws neemt toe. Dit houdt in dat steeds minder artikelen gaan over de schuldvraag en niet zo zeer alleen de focus leggen op de dader- en slachtofferrol. De frames van dader en slachtoffer zijn zeer algemeen en hebben geen specifieke focus op de verschillende soorten daderrollen of slachtofferrollen die er kunnen zijn. De achterliggende context van het slachtoffer-frame (denk aan het onderscheid dat valt te maken tussen WOII slachtoffer of slachtoffer van antisemitisme) blijft bijvoorbeeld onbekend in dit onderzoek. Een handmatige inhoudsanalyse biedt hier wel de mogelijkheden voor en het gebruiken van specifiekere en meerdere frames voor slachtoffer en dader is een optie voor vervolgonderzoek.

Het conflict tussen Israël en Palestina wordt over tijd meer als terrorisme geframed, met duidelijke pieken tijdens de Intifada's. Ook vlak na de aanslagen van 11 september 2001 is het terrorisme-frame veelvuldig aanwezig. Daarna neemt dit echter af, omdat andere terreurorganisaties als Al-Qaida en Islamitische Staat waarschijnlijk het terreur-frame krijgen waardoor het Israëliësch conflict in een andere verhouding daarmee komt te staan. Om dit vast te kunnen stellen zal hier verder onderzoek naar gedaan moeten worden. In de artikelen met het terrorisme-frame, wordt Israël niet tot nauwelijks als terrorist aangewezen en is het Palestina die als terrorist wordt aangeduid. Waar tijdens de Eerste Intifada het percentage Israëliësch terreur 0 was, stijgt tijdens de Tweede Intifada het aandeel Israëliësch terrorisme licht en neemt het aandeel Palestijns terrorisme licht af. *De Telegraaf* heeft in deze periode een andere blik op het conflict en doet een poging om het conflict van twee kanten te belichten, maar het is nog steeds niet in evenwicht.

De frames komen onder andere tot stand aan de hand van het brongebruik in de artikelen. De pro-Israël en pro-Jodendom houding wordt bevestigd in het brongebruik wat voor 78,8% uit Israël komt, tegenover maar 21,2% uit Palestina. Tijdens de Tweede Intifada naderen ze beiden de 50%. Dit betekent meer hoor en wederhoor, maar nog steeds is er geen sprake van evenwichtige journalistiek. In de gehele dataset is er sprake van 1,54 bron per artikel, tegenover maar 1,36 bron per artikel als er een Israëliësch of Palestijns bron genoemd wordt. Hoor en wederhoor is dan ook geen vast gegeven in dit conflict. Het grootste aandeel hebben de media in de artikelen, in de vorm van een buitenlandcorrespondent of

persbureaus. Voor Israël is dit de grootste bron, voor Palestina niet. De Palestijnse media zijn slecht ontwikkeld en moeten het hebben van politici en burgers aan het woord (Luyendijk, 2010). Dit betekent dat Israël in de gelegenheid is om zichzelf als slachtoffer te framen en de Palestijnen als terrorist neer te zetten. In hoeverre dit ook echt het geval is zou in een vervolgonderzoek kunnen worden vastgesteld wanneer de verschillende persberichten van Israël worden vergeleken met de berichtgeving in de media. Het slachtoffer-frame van de Palestijnen zal vooral gebaseerd zijn op de toenemende burgerverhalen, waardoor er meer sympathie gewekt wordt. Ook blijkt uit het onderzoek dat als er Palestijnse bronnen zijn gebruikt, het percentage Joden als dader een stuk hoger ligt en het percentage Joden als slachtoffer lager. Palestina probeert weldegelijk ook om de tegenpartij negatief te framen. Het feit dat er steeds meer burgers aan het woord worden gelaten, duidt op het anders produceren van nieuws met een focus op sensatie en leed. Dat in totaliteit er vooral politici als bron gebruikt worden en geen religieuze leiders, toont aan dat het volgens *De Telegraaf* meer een politiek conflict is dan een religieus conflict. Teruggrijpend op de index-theorie van Bennett (1991), waar de machtigste bron het meest gebruikt wordt, blijkt dat religieuze leiders ondergeschikt zijn qua macht aan politici, volgens journalisten van *De Telegraaf*. Doordat er relatief weinig artikelen gecodeerd zijn die een frame bevatten in combinatie met de verschillende bronnen vanuit Israël of Palestina, is verder en vooral uitgebreider onderzoek nodig om aan te tonen wat het Palestijnse en Israëlische brongebruik precies voor effecten heeft op de berichtgeving.

De Tweede Intifada in periode 4 (1999-2010) is een periode geweest waar de media kritischer naar Israël keken dan voorheen. Zoals weergegeven nemen op alle fronten de pro-Israël elementen af en de anti-Israël componenten toe. Er ontstaat geen evenwicht in de berichtgeving van het conflict, maar de ontwikkeling van een kritische blik tegenover Israël is hiermee aangetoond. Doordat er steeds meer evenwicht komt tussen het slachtoffer- en dader-frame en het brongebruik van bronnen uit Israël en Palestina, zou gesteld kunnen worden dat journalisten steeds meer de verhalen en feiten tegen elkaar afwegen van beide partijen en niet meer direct de kant van Israël te kiezen in dit conflict. De media fungeren steeds meer als waakhond. De neiging is er om te stellen dat er sprake is van steeds objectievere journalistiek, maar dit is een conclusie die nog wel wat kanttekeningen kent. In het Israël – Palestina conflict zijn veranderingen gaande betreft de framing en het brongebruik, maar er is zeker nog geen sprake van een 50/50 verhouding die men wel mag verwachten van een objectieve journalistieke sector. Politieke verhoudingen tussen Nederland en andere grootmachten die betrokken zijn bij het conflict en de van oorsprong Joods-christelijke maatschappij hebben

invloed op het nieuws over het Jodendom en Israël (Wieten, 2002). Het conflict is complex, wat het voor journalisten lastig maakt om het helder weer te geven. Hier komt ook de commercialiteit van de krant bij kijken; de krant moet verkopen en lezers houden van simpele en heldere informatie en sensatie (Harcup & O'Neil, 2001; Luyendijk, 2010; McQuail, 2010). De verslagen zullen dan ook zo simpel mogelijk weergegeven worden in de krant en afgestemd op wat de lezer wil lezen. Dit komt de juiste weergave van de feiten en objectiviteit niet ten goede. Wie zich verder verdiept in het conflict tussen Israël en Palestina, ziet dat de verhoudingen niet altijd zo zijn zoals *De Telegraaf* het weergeeft. Dit onderzoek toont dan ook aan dat er geen sprake is van objectieve journalistiek omtrent het conflict tussen Israël en Palestina. *De Telegraaf* heeft een duidelijke bias ten aanzien van het conflict

Dit onderzoek is uitgevoerd met artikelen uit *De Telegraaf*. Om iets te kunnen zeggen over de gehele Nederlandse journalistiek, zouden ook andere Nederlandse kranten meegenomen moeten worden in het onderzoek. Zo kunnen er vergelijkingen worden gemaakt en kan een totaalbeeld gecreëerd worden voor de Nederlandse journalistiek. Hierna zouden ook eventuele vergelijkingen met andere Europese landen gemaakt kunnen worden, of met Arabische kranten. Hiermee valt dan aan te tonen per land wat de verhoudingen zijn tot Israël en de hieruit voortvloeiende kritische toon in de kranten. Ook interviews met buitenlandcorrespondenten die in het gebied hebben gewerkt zouden een toevoeging zijn aan het onderzoek. Een verklaring vanuit de journalistieke sector voor het brongebruik en het framen van het Jodendom en Israël zou een grote toegevoegde waarde hebben.

Het onderzoek leert ons dat conflict-nieuws in de media, in dit geval *De Telegraaf*, niet altijd aan de hand van de daadwerkelijke feiten wordt weergegeven. Er wordt partij gekozen, wat de verslaggeving subjectief maakt en de lezers een bepaald beeld schetst. De politiek is hierin leidend, aangezien zij bepalen welke partijen door Nederland gesteund worden door openlijk een kant te kiezen of door bijvoorbeeld militaire steun te geven. De media publiceren vaak vanuit dit standpunt. De verandering over tijd, de steeds kritischere benadering en het steeds meer loslaten van de politiek gewenste standpunten laten zien dat de media meer als waakhond optreden en niet meer vanzelfsprekend de politiek volgen. Een steeds meer onafhankelijke media, los van politiek en religie is echter volledig afhankelijk van de keuzes van de journalist en het medium zelf. Steeds meer ruimte voor commercie en eigenbelang laat de journalistieke sector niet per definitie objectiever worden, wat ook blijkt uit dit onderzoek. De professionaliteit van de journalist, de wijze van nieuwsselectie en het gebruiken van bronnen worden door deze veranderingen steeds belangrijker. Belangrijk om bij stil te staan is de beeldvorming die de media laten ontstaan omtrent het Jodendom en Israël. De media

bepalen, nu los van religie en politiek, welke informatie de lezers krijgen en zijn in zekere zin een grote invloed met een groot aandeel in deze beeldvorming. Het is dan ook van groot maatschappelijk belang om ons bewust te zijn van deze wisselwerking tussen de boodschap die de media ons vertellen en het beeld wat wij hierdoor krijgen van conflicten en religies.

Referenties

- Atteveldt, W., Van, Ruigrok, N., Takens, J., & Jacobi, C. (2014). *Inhoudsanalyse met AmCAT*. Geraadpleegd op <http://bblp.eur.nl/>
- Bakker, E. (2008). Terrorisme en politiek gewelddadig activisme in Nederland. *Jaarboek Vrede en Veiligheid*, 226.
- Bratic, V. (2006). Media effects during violent conflicts: Evaluating media contributions to peace building. *Conflict and communication online*, 5, 1-11.
- Bennett, W. L. (1991). Toward a theory of press-state relations. *Journal of Communication*, 40, 103–125.
- Bennett, W. L., Lawrence, R. G., & Livingston, S. (2006). None dare call it torture: Indexing and the limits of press independence in the Abu Ghraib scandal. *Journal of Communication*, 56, 467-485.
- Carragee, K.M., & Roefs, W., (2004). The neglect of power in recent framing research. *Journal of Communication*, 54, 214-233.
- Castells, M. (2004). Informationalism, networks, and the network society: A theoretical blueprint. In: M. Castells (Red)., *The network society: A cross-cultural perspective*. (pp. 3-48). Northampton: Edward Elgar.
- Dalen, A., Van (2012). Structural Bias in Cross-National Perspective; How Political Systems and Journalism Cultures Influence Government Dominance in the News. *The International Journal of Press/Politics*, 17, 33-55.
- Deuze, M. (2005). What is journalism? Professional identity and ideology of journalists reconsidered. *Sage Publications*, 6, 442-464.
- Donner, P.H. (2004, 4 mei). Correcte weergave nieuwsfeiten niet meer vanzelfsprekend. *Trouw*. Geraadpleegd op <http://www.trouw.nl/tr/nl/4324/nieuws/article/detail/1745991/2004/05/04/Donner-Correcte-weergave-nieuwsfeiten-niet-meervanzelfsprekend.dhtml>
- Emons, P., Scheepers, P., & Wester, F. (2009). Longitudinal Changes in Religiosity in Dutch Society and Drama Programs on Television: 1980–2005. *Journal of Media and Religion*, 8, 24-39.
- Entman, R.M. (1993). Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication*, 4, 51-58.

- Entman, R.M. (2007). Framing bias: Media in the distribution of power. *Journal of Communication*, 57, 63-174.
- Evans, M. (2010). Framing International Conflict: Media Coverage of Fighting in the Middle East. *International Journal of Media and Cultural Politics*, 6, 209-233.
- Findahl, O. (2001). News in our minds. *Television news research: Recent European approaches and findings*, 111-128.
- Fisk, R. (2005). *De grote beschavingsoorlog*. Antwerpen: Standaard Uitgeverij.
- Galtung, J., & Ruge, M. H. (1965). The structure of foreign news. The presentation of the Congo, Cuba and Cyprus Crises in Four Norwegian Newspapers. *Journal of Peace Research*, 2, 64-91.
- Gerbner, G. (1998). Cultivation analysis: an overview. *Mass Communication & Society*, 1, 175-194.
- GINNEKEN, J., VAN (1996). *De schepping van de wereld in het nieuws. De 101 vertekeningen die elk 1 percent verschil maken*. Geraadpleegd op <http://dare.uva.nl/en/record/1986>
- Harcup, T., & O'Neill, D. (2001). What is news? Galtung and Ruge revisited. *Journalism Studies*, 2, 261-280.
- Jaeger, S. (2004). The German press coverage on France after World War II. A quantitative and qualitative content analysis of newspapers from 1946 to 1970. *Conflict & Communication online*, 3. Geraadpleegd op <http://www.cco.regener-online.de/>
- Klapper, J.T. (1960). *The effects of mass communication*. New York, NY: Free Press.
- Kleinnijenhuis, J. (2003). Het publiek volgt de media die de politiek volgen. *RMO Advies*, 26, 151- 211.
- Krippendorff, K. (2004). *Content analysis: An introduction to its methodology*. Londen: Sage Publications.
- Laqueur, W. (2006). *The changing face of anti-Semitism: From ancient times to the present day*. Oxford: Oxford University Press.
- Luyendijk, J. (2010). Beyond Orientalism. *The International Communication Gazette*, 72, 9-20.
- Maoz, I., Yaniv, I., & Ivri, N. (2007). Decision framing and support for concessions in the Israeli-Palestinian conflict. *Journal of Peace Research*, 44, 81-91.
- Matheson, D. (2005). *Media Discourses*. Glasgow: McGraw-Hill Education.
- McCombs, M. (1997). Building consensus: The news media's agenda-setting roles. *Political Communication*, 14, 433-443.

- McGregor, J. (2003). *Restating news values: contemporary criteria for selecting the news*. Massey: Massey University.
- McQuail, D. (2010). *Mass Communication Theory*. London: Sage Publications.
- Meindersma, B. (2012). *De rol van de media in het Nederlandse publieke en politieke debat over ontwikkelingssamenwerking tussen 1995 en 2010*. (Masterthesis). Universiteit van Utrecht, Utrecht.
- Meyer, G., & Bruyland, S. (2015, 20 mei). Israël – Palestina. *Conflictenteller*. Geraadpleegd op <http://conflicenteller.nl/isra%C3%ABIpalestina.html#b5>
- Norris, P. (2000). *A virtuous circle. Political communications in postindustrial societies*. London: Cambridge.
- Norris, P., Kern, M., & Just, M. R. (2003). *Framing terrorism: The news media, the government, and the public*. London: Psychology Press.
- Olasky, M. (1990). Democracy and the secularization of the American press. In: Q. J. Schultze (Ed.), *American evangelicals and the mass media* (pp. 47–68). Grand Rapids, MI: Academie/Zondervan.
- Pelle, R., Tjalsma, T., & Brassé, W. (2015, 20 mei). *Midden Oosten conflict kort samengevat*. Geraadpleegd op <http://www.israel-palestina.info/>
- Philo, G., Gilmour, A., Rust, S., Gaskell, E., Gilmour, M. & West, L. (2003). The Israeli-Palestinian Conflict: TV News and Public Understanding. In: Thussu, D.K. & Freedman, D. (eds.), *War and the Media* (p.133-148). London: Sage.
- Posthumus, E. (2015, 20 mei). Hoe is het conflict tussen Israël en de Palestijnen ontstaan? *Quest* (125). Geraadpleegd op <http://www.quest.nl/artikel/hoe-is-het-conflict-tussen-israel-en-de-palestijnen-ontstaan>
- Ross, S.D. (2003). Framing of the Palestinian-Israeli conflict in thirteen months of New York Times editorials surrounding the attack of September 11, 2001. *Conflict & Communication*, 2, 1-11.
- Ruigrok, N. (2008). Journalism of attachment and objectivity: Dutch journalists and the Bosnian War. *Media, War & Conflict*, 1, 293.
- Ruigrok, N., & Atteveldt, W., Van (2007). Global Angling with a Local Angle: How U.S., British, and Dutch Newspapers Frame Global and Local Terrorist Attacks. *The Harvard International Journal of Press/Politics*, 12, 68-90.
- Ruigrok, N., Atteveldt, W., Van & Takens, J. (2012a). Shifting Frames in a Deadlocked Conflict; Automated and Manual Content Analysis of the Israel/Palestine Conflict. In: Seethaler, J., Karmasin, M., Melischek, G. and Wöhlert, R., *Selling War; The role of*

- the mass media in hostile conflicts from World War I to the 'War on Terror'*. Chicago: The University of Chicago press.
- Ruigrok, N., Schaper, J., Welbers, K., Jacobi, C., Beek, P., Van Der & Wagemakers, S. (2012b). *Impact Pauw & Witteman*. Amsterdam: Nieuwsmonitor.
- Ruigrok, N., Scholten, O., Krijt, M., & Schaper, J. (2009). Fitna in de media: een brongerichte mediahype. *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap*, 37, 238-253.
- Scholten, O. (1982). *Krant en democratie. Een studie naar politieke informatie in landelijke dagbladen*. Amsterdam: VU Boekenhandel.
- Semetko, H.A., & Valkenburg, P.M. (2000). Framing European Politics: A Content Analysis of Press and Television News. *Journal of Communication* 50, 93-109.
- Shadid, W. (2005). Berichtgeving over moslims en de islam in de westerse media: Beeldvorming, oorzaken en alternatieve strategieën. *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap*, 33, 4.
- Shoemaker, P.J., & Reese, S.D. (1996). *Mediating the message. Theories of influences on mass media content* (2e druk). New York: Longman Publishers USA.
- Shoemaker, P.J, Vos, T.P., & Reese, S.D. (2009). Journalists as gatekeepers. In: Wahl-Jorgensen, K. & Hanitzsch, T., *The Handbook of Journalism Studies*. New York: Routledge.
- Silk, M. (1995). *Unsecular media: Making news of religion in America*. Urbana: University of Illinois Press.
- Stekelenburg, J., Van (2011). *Waarom protesteren mensen?* In: *Gamma canon*. Amsterdam: Meulenhoff. Geraadpleegd op http://www.researchgate.net/profile/Jacquelin_Stekelenburg/publication/254828773_Gamma_canon_Waarom_protesteren_mensen/links/54aaf1850cf2ce2df668d646.pdf
- Stout, D.A., & Buddenbaum, J.M. (2003). Media, Religion, and "Framing", *Journal of Media and Religion*, 2, 1-3.
- Stout, D.A., & Buddenbaum, J.M. (2008). Approaches to the study of media and religion: Notes from the Editors of the Journal of Media and Religion with recommendations for future research. *Religion*, 38, 226-232.
- Uce, V., Schueremans, S., & De Swert, K. (2006). Dat was het Nieuws. Een analyse van de nieuwsvernieuwing van 2004. *PSW papers*, 7, 1-32.
- Verdonschot, I.J.P.A., & Von Engelhardt, J. (2013). Representaties van leed tussen 'adventure' en 'emergency'. *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap*, 41, 4-20.

- Vreese, C.H., De (2005). News framing: Theory and typology. *Information Design Journal + Document Design*, 13, 51-62.
- Webster, F. (2014). *Theories of the information society*. Abingdon: Routledge.
- Wieten, J. (2002). 'Srebrenica en de journalistiek. Achtergronden en invloed van de berichtgeving over het conflict in voormalig Joegoslavië in de periode 1991–1995. Een onderzoek naar opvattingen en werkwijze van Nederlandse journalisten'. In: Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie (ed.) *Srebrenica: een 'veilig' gebied*. Amsterdam: Boom.
- Wilson, T. (1996). Cohort and prejudice. Whites' attitudes towards blacks, Hispanics, Jews and Asians. *Public Opinion Quarterly*, 60, 253-274.
- Witte, E. (1991). *Media en politiek: een inleiding tot de literatuur*. Brussel: VUBPress.
- Wonderen, R., Van, & Wagenaar, W. (2015, april). *Antisemitisme onder jongeren in Nederland. Oorzaken en triggerfactoren*. Verwey-Jonker Instituut. Geraadpleegd op [http://www.verwey-jonker.nl/doc/2015/114034%20Antisemitisme%20onder%20jongeren %20in%20Nederland.pdf](http://www.verwey-jonker.nl/doc/2015/114034%20Antisemitisme%20onder%20jongeren%20in%20Nederland.pdf)

Bijlage A: Precision & Recall

Precision nieuwswaarde 'Conflict'

Zoekterm: **Conflict#** (terror* OR terreur* OR bom* Or beschiet* OR invasie* OR aanslag* OR aanval* OR bomaanslag* OR vecht* OR gevecht* OR oorlog* OR bezetter* OR bezetting* OR artillerie* OR geschut* OR vuurgevecht* OR solda* OR leger* OR krijgsmacht* OR annexatie* OR grondoffensief OR militair*)

- Terecht positief: 43
- Onterecht positief: 7

$43 / 50 = 0,86 \rightarrow$ dit betekent dat 86% van de artikelen juist gevonden zijn en dus de zoekterm zeer betrouwbaar is.

Recall nieuwswaarde 'Conflict'

- Terecht negatief: 49
- Onterecht negatief: 1

Gevonden / Relevant	Ja	Nee
Ja	43 = 0,86	7 = 0,14
Nee	1 = 0,02	49 = 0,98

Totaal aantal artikelen dataset: 74.722

Gevonden met zoekterm: 32.665

Niet gevonden met zoekterm: 42.057

Omgerekend naar de populatie ziet de recall-tabel er als volgt uit:

Gevonden / Relevant	Ja	Nee
Ja	$0,86 \times 32.665 =$ 28.091,9	$0,14 \times 32.665 =$ 4.573,1
Nee	$0,02 \times 42.057 =$ 841,14	$0,98 \times 42.057 =$ 41.215,86

$28.091,9 / (28.091,9 + 841,14) = 0,97 \rightarrow$ dit betekent dat 3% niet gevonden wordt met de huidige zoekterm.

Precision nieuwswaarde ‘Tweede Wereldoorlog’

Zoekterm: **Tweedewereldoorlog#** (Hitler OR Funten OR "tweede wereldoorlog*" OR "WO II" OR nazi* OR wehrmacht* OR holocaust OR concentratiekamp* OR vernietigingskamp* OR auschwitz* OR neurenberg* OR hongerwinter* OR westerbork* OR "anne frank" OR jodenvervolging OR ("joden vervolging"~5) OR "joodse raad" OR "joodsche raad" OR SS* OR NSB* OR Goebbels OR fuhrer)

- Terecht positief: 40
- Onterecht positief: 10

$40 / 50 = 0,8 \rightarrow$ dit betekent dat 80% van de artikelen juist gevonden zijn en dus de zoekterm zeer betrouwbaar is.

Recall nieuwswaarde ‘Tweede Wereldoorlog’

- Terecht negatief: 49
- Onterecht negatief: 1

Gevonden / Relevant	Ja	Nee
Ja	40 = 0,8	10 = 0,2
Nee	1 = 0,02	49 = 0,98

Totaal aantal artikelen dataset: 74.722

Gevonden met zoekterm: 10.277

Niet gevonden met zoekterm: 64.445

Omgerekend naar de populatie ziet de recall-tabel er als volgt uit:

Gevonden / Relevant	Ja	Nee
Ja	0,8 x 10.277 = 8.221,6	0,2 x 10.277 = 2.055,4
Nee	0,02 x 64.445 = 1.288,9	0,98 x 64.445 = 63.156,1

$8.221,6 / (8.221,6 + 1.288,9) = 0,86 \rightarrow$ dit betekent dat 14% niet gevonden wordt met de huidige zoekterm.

Precision nieuwswaarde ‘Religie’

Zoekterm: **Religie#** (orthodox* OR libera* OR conservatie* OR religi* OR god* OR synagog* OR thora* OR rab* OR hebreeuw* OR sjab* OR sabbat OR ("jom kipoer"~2) OR ("jom kippoer"~2) OR pesach OR ("bar mitswa"~2) OR ("bat mitswa"~2) OR gebed* OR bid* OR traditi* OR menora OR ("joodse cultuur"~2) OR mozes OR verzoendag* OR tempel* OR psalm* OR matse*) NOT (Rabobank OR Rabin OR puzzel)

- Terecht positief: 40
- Onterecht positief: 10

$40 / 50 = 0,8 \rightarrow$ dit betekent dat 80% van de artikelen juist gevonden zijn en dus de zoekterm zeer betrouwbaar is.

Recall nieuwswaarde ‘Religie’

- Terecht negatief: 49
- Onterecht negatief: 1

Gevonden / Relevant	Ja	Nee
Ja	40 = 0,8	10 = 0,2
Nee	1 = 0,02	49 = 0,98

Totaal aantal artikelen dataset: 74.722

Gevonden met zoekterm: 11.569

Niet gevonden met zoekterm: 63.153

Omgerekend naar de populatie ziet de recall-tabel er als volgt uit:

Gevonden / Relevant	Ja	Nee
Ja	0,8 x 11.569 = 9.255,2	0,2 x 11.569 = 2.313,8
Nee	0,02 x 63.153 = 1.263,06	0,98 x 63.153 = 61.889,94

$9.255,2 / (9.255,2 + 1.263,06) = 0,88 \rightarrow$ dit betekent dat 12% niet gevonden wordt met de huidige zoekterm.

Precision nieuwswaarde ‘Antisemitisme’

Zoekterm: **Antisemitisme#** (jodenha* OR ("joden OR jood) haat"~5) OR antisemi*) NOT (Hitler OR Funten OR "tweede wereldoorlog*" OR "WO II" OR nazi* OR wehrmacht* OR holocaust OR concentratiekamp* OR vernietigingskamp* OR auschwitz* OR neurenberg* OR hongervinter* OR westerbork* OR "anne frank" OR jodenvervolging OR ("joden vervolging"~5) OR "joodse raad" OR "joodsche raad" OR SS* OR NSB* OR Goebbels OR fuhrer)

- Terecht positief: 48
- Onterecht positief: 2

$48 / 50 = 0,96 \rightarrow$ dit betekent dat 96% van de artikelen juist gevonden zijn en dus de zoekterm zeer betrouwbaar is.

Recall nieuwswaarde 'Antisemitisme'

- Terecht negatief: 50
- Onterecht negatief: 1

Gevonden / Relevant	Ja	Nee
Ja	48 = 0,96	2 = 0,04
Nee	0 = 0	50 = 1

Totaal aantal artikelen dataset: 74.722

Gevonden met zoekterm: 1.027

Niet gevonden met zoekterm: 73.695

Omgerekend naar de populatie ziet de recall-tabel er als volgt uit:

Gevonden / Relevant	Ja	Nee
Ja	$0,96 \times 1.027 = 985,92$	$0,04 \times 1.027 = 41,08$
Nee	$0 \times 73.695 = 0$	$1 \times 73.695 = 73.695$

$985,92 / (985,92 + 0) = 1 \rightarrow$ dit betekent dat 0% niet gevonden wordt met de huidige zoekterm.

Bijlage B: Cohen's Kappa

Dader-frame

Verwarringstabel:

		Whitley				
		1	0	som		
Cindy	1	8	1	9	49/51	96%
	0	1	41	42		
	som	9	42	51		

$$\text{Pr}(e) = (0,1765 \times 0,1765) + (0,8235 \times 0,8235) = 0,71$$

$$\text{Pr}(e) = 0,71$$

$$\text{Pr}(a) = 0,96$$

Cohen's Kappa:

$$(0,96 - 0,71) / (1 - 0,71) = \mathbf{0,86} = \text{zeer goed / perfect}$$

Slachtoffer-frame

Verwarringstabel:

		Whitley				
		1	0	som		
Cindy	1	38	0	38	48/51	94%
	0	3	10	13		
	som	41	10	51		

$$\text{Pr}(e) = (0,804 \times 0,745) + (0,196 \times 0,255) = 0,65$$

$$\text{Pr}(e) = 0,65$$

$$\text{Pr}(a) = 0,94$$

Cohen's Kappa:

$$(0,94 - 0,65) / (1 - 0,65) = \mathbf{0,83} = \text{zeer goed / perfect}$$

Terrorisme-frame

Verwarringstabel:

		Whitley				
		1	0	som		
Cindy	1	8	1	9	20/22	90,9%
	0	1	12	13		
	som	9	13	22		

$$\text{Pr}(e) = (0,409 \times 0,409) + (0,591 \times 0,591) = 0,516$$

$$\text{Pr}(e) = 0,516$$

$$\text{Pr}(a) = 0,909$$

Cohen's Kappa:

$$(0,909 - 0,516) / (1 - 0,516) = \mathbf{0,81} = \text{zeer goed / perfect}$$

Bijlage C: Codeboek

Frame	Vragen	Associatie	Codering
Slachtoffer-frame	- Worden Joden in dit artikel neergezet als slachtoffer?	Let op; In sommige artikelen over Israël worden soms Joden niet expliciet genoemd, maar wordt Israël wel gelijk gesteld aan Joden/Jodendom. In deze gevallen kan Israël dus ook slachtoffer zijn.	Ja = 1 Nee = 0
Dader-frame	- Worden Joden in dit artikel neergezet als dader?	Let op; In sommige artikelen over Israël worden soms Joden niet expliciet genoemd, maar wordt Israël wel gelijk gesteld aan Joden/Jodendom. In deze gevallen kan Israël dus ook dader zijn.	Ja = 1 Nee = 0
Terrorisme-frame	- Wordt het conflict geassocieerd met terrorisme? - Worden de daden van Israël geassocieerd met terrorisme? - Worden de daden van Palestina geassocieerd met terrorisme?	- Worden daden/aanslagen terreur genoemd i.p.v. in termen van oorlog. - Dreiging van terreur. - Woorden genoemd als 'terreur', 'terrorisme', 'terroristische daden'.	Ja = 1 Nee = 0 Ja = 1 Nee = 0 Ja = 1 Nee = 0

Brongebruik	- Op welke bron(nen) is het artikel gebaseerd? Meerdere opties mogelijk.	<ul style="list-style-type: none"> - Is het een artikel geschreven door een journalist = Media (99% vd artikelen het geval). - Wordt er een expert aan het woord gelaten = Expert. - Wordt er een religieus persoon (bijv. Rabbi of Iman) aan het woord gelaten = Religieus persoon. - Wordt er een politicus of overheidsinstantie aan het woord gelaten = Politici. - Worden er mensen, die niet de schrijvend journalist zijn en ook geen functie hebben zoals bovenstaande, aan het woord gelaten (getuigen, slachtoffers, omstanders oid.) = Burgers 	<p>Media = 1 Expert = 2 Religieus persoon = 3 Politici = 4 Burger = 5</p>
	- Is het een bron vanuit Israël of Palestina?	Is de bron (1 vd 5 categorieën) vanuit Israël of Palestina, dan kies je per bron voor de juiste optie. Dit kan ook een journalist of correspondent zijn vanuit het land. Kies dan voor media + Israël of Palestina. Zijn het bronnen vanuit Nederland of een ander land, kies dan de bron en vink niks aan.	<p>Israël = 1 Palestina = 2 Anders = leeg</p>